

Menettelytavat sijoitusvakuutusten myynnissä

Tuula Pellikka
25.11.2024
Versio 1.8

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	3
2	Laki vakuutusten tarjoamisesta	6
2.1	Mitä tarkoitetaan vakuutusten tarjoamisella?	6
2.2	Vakuutusten tarjoajat ja vakuutusedustajat.....	7
2.3	Vakuutuksen tarjoajan ammattipätevyysvaatimukset	8
3	Keskeisiä periaatteita ja käsitteitä.....	9
3.1	Etämyynti.....	9
3.2	Salassapito ja vaitiolovelvollisuus. Tietosuojalaki.	10
3.3	Eturistiriitojen ehkäiseminen.....	10
3.4	Palkat, palkkiot ja muut vastikkeet.....	11
3.5	Eräitä muita tilanteita	12
4	Vakuutuksen elinkaari.....	12
4.1	Elinkaaren vaiheet	12
5	Vakuutustarpeen selvittäminen.....	16
5.1	Asiakkaan vakuutustarpeen selvittäminen, yleisesti.....	16
5.2	Asiakkaan sijoituskokemus ja –tietämys sekä taloudellinen tilanne	17
6	Tiedonantovelvollisuus ennen sopimuksen tekemistä.....	17
6.1	PRIIPS-asetus ja Finanssivalvonnan määräykset ja ohjeet	18
6.2	Mitä ja miten tietoja annetaan	19
6.3	Kulut.....	20
6.4	Tuotot ja pääoman mahdollinen menettäminen	21
6.5	Riskit.....	22
6.6	Asianmukaisuuden arviointi.....	25
6.7	Henkilökohtaisen suosituksen antaminen ja soveltuvuuden arviointi	25
6.8	Tarjouslaskelman avaintiedot -malli ja avaintietoasiakirja	26
6.9	Tiivistelmä tarjotuista palveluista.....	27
6.10	Taatut ja takaamattomat etuudet.....	28
7	Vakuutusmeklarin velvollisuuksia	28
7.1	Tasapuolinen analyysi ja henkilökohtainen suositus.....	28
8	Muita tilanteita	29
8.1	Toimet sopimuksen syntymisen jälkeen	29
8.2	Uuden vakuutuksen peruuttaminen.....	30
8.3	Irtisanominen peruuttamisajan jälkeen	31

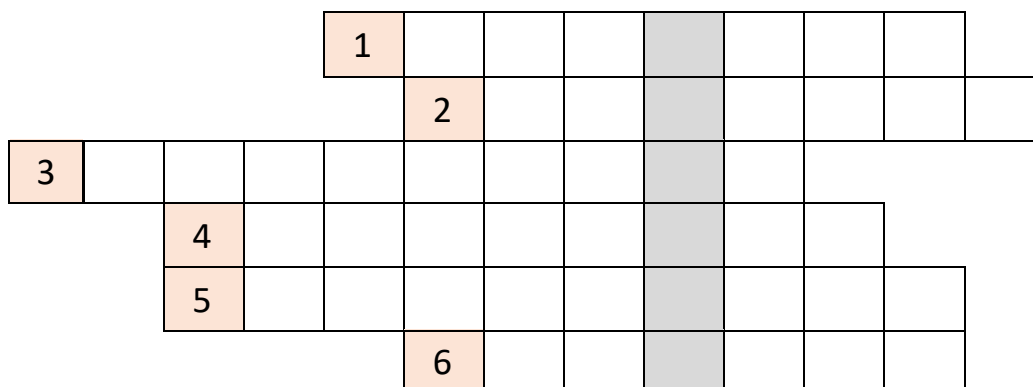
8.4	Sopimuksen erääntyminen voimassaoloajan päättyessä.....	31
8.5	Sopimuksen päättyminen vakuutustapahtuman vuoksi.....	31
9	Sijoitusvakuuttamisen markkinatilanne.....	32
9.1	Vakuutustutkimus 2022 ja Pankkibarometri III/2023.....	32
9.2	Vakuutusvuosi 2022.....	33
9.3	Etämyynti puhelimitse.....	34
9.4	Sotariski ja henkilövakuutukset.....	35
9.5	Ydinvahinko.....	37
9.6	PEPP-eläketuotteet.....	37
9.7	Vastuullinen vakuutustoiminta.....	38
9.8	Eräitä muita ajankohtaisia asioita.....	39
10	Pääasialliset lähteet:.....	43

Oriantaatiotehtävä: Ristisanatehtävä lähinnä vakuutuksen voimassaoloon liittyvistä termeistä.

Mikä keskeinen sijoitusvakuutusten ominaisuutta koskeva sana muodostuu pystyriville?

Vastaukseksi tarkoitetut verbimuotoiset termit löytyvät tutkintomateriaaleista.

1. Sattuu vakuutustapahtuma, eli säästöhenkivakuutuksen vakuutettu henkilö kuolee. Mitä tapahtuu vakuutus sopimukselle? Se
2. Kun sijoitusvakuutuksessa olevat varat ovat alle vakuutusyhtiön käytäntönä olevan pienimmän säästö pääoman, mitä vakuutukselle tapahtuu. Termiä voi käyttää myös tilanteessa, jossa asiakas ei maksa tekemänsä uuden eläkevakuutuksen ensimmäistä maksua. Sopimus ...
3. Asiakas nostaa säästöhenkivakuutuksesta koko siihen kertyneen pääoman, vaikka vakuutuksen voimassaoloaika on jäljellä vielä melkein 20 vuotta. Mitä asiakas juridisesti tekee sopimukselle näissä takaisinostotilanteissa? Asiakas ... sopimuksen.
4. Määräaikaisen vakuutuksen voimassaolo päättyy sovittuna päättymispäivänä. Mitä termiä käytetään kuvaamaan sopimusta sen päättyessä? Sopimus ...
5. Mistä on kyse silloin, kun asiakas ei halua pitää voimassa tekemänsä uutta kapitalisaatiosopimusta? Hän tuli heti katumapäälle, ja halusikin sijoittaa varat suoriin osakesijoituksiin, mutta oli jo ehtinyt maksaa ison summan rahaa vakuutus sopimukseen. Asiakas voi ... sopimuksen.
6. Kapitalisaatiosopimusta ei tehdä tämän tapahtuman varalta, koska se on pääoman takaisinmaksua koskeva vakuutus sopimus. Joku henkilö ...

1 Johdanto

Tämä aineisto on tarkoitettu ensisijaisesti Sijoituspalvelualan tutkinnon suorittaville henkilöille. Tietoja voivat hyödyntää myös muut, jotka tarvitsevat tietoa sijoitusvakuutuksista.

Aineiston painopisteenä ovat sijoitusvakuutuksia koskevat, vakuutusten jakeludirektiiviin (IDD¹) perustuvat (Suomen kansalliseen lainsäädäntöön tehdyt) muutokset. Ne toteutettiin 1.10.2018 voimaan tulleella uudella Lailla vakuutusten tarjoamisesta² (123/2018) ja vakuutusopimuslakiin tehdyillä uutta lakia vastaavilla muutoksilla (238/2018) sekä 1.1.2019 voimaan tulleella tietosuojalla (1050/2018).

On hyvä huomata se, että IDD-direktiivi on asettanut minimivaihtoehdot. Esimerkiksi jako vakuutusmeklareihin ja asiamiehiin sekä vakuutusmeklarin riippumattomuus vakuutusyhtiöistä ja palkkiosääntely ovat Suomessa EU-tason sääntelyä tiukempia.

IDD-lainsäädännöllä on yhdenmukaistettu vakuutusten tarjoamista koskevia EU-jäsenvaltioiden kansallisia säännöksiä. Muutoksilla on parannettu asiakkaansuojaa markkinoilla erityisesti vakuutusmuotoisten sijoitustuotteiden osalta. Tiukentuneita vaatimuksia noudattamalla voidaan lisäksi varmistaa se, että sijoitusvakuutuksia myyvillä ja tarjoavilla vakuutusentarjoajilla on asianmukaiset tiedot tarjottavista tuotteista ja pätevyys tarjota niitä.

Aineistossa vilahtavat myös termit PRIIPs, MiFID2 ja Solvenssi II, joiden säännöksiä sovelletaan tietyiltä osin vakuutusmuotoisiin sijoitustuotteisiin ja myös muihin sijoitusvakuutuksiin³.

Vahinkovakuutusyhtiö	Henkivakuutusyhtiö	Työeläkevakuutusyhtiö
Solvenssi II –direktiivi ja vakuutusyhtiölaki - EU-tason sääntelyä		Laki työeläkevakuutusyhtiöistä. Vakavaraisuus uudistus 2017. - kansallista sääntelyä
Vakuutusten tarjoamisesta annettu IDD-direktiivi ja laki vakuutusten tarjoamisesta sekä vakuutusopimuslaki 1.10.2018		Koskee osaksi myös työeläkevakuutuksia
Ei koske vahinkovakuutuksia	PRIIPs-asetus 1.1.2018	Ei koske työeläkevakuutuksia
Vakuutus- ja rahoitusneuvonnan ja Vakuutuslautakunnan toimintaa koskenut uudistus 2018		Ei koske työeläkevakuutuksia.

Lähde: Vakuutuslainsäädäntö, 5. painos, 2018.

¹ Insurance Distribution Directive, IDD-direktiivi vakuutusten tarjoamisesta, 2016/97.

² Uusi laki korvasi aikaisemman lain vakuutusedustuksesta (570/2005)

³ Vakuutusmuotoisten sijoitustuotteiden ja muiden sijoitusvakuutusten välinen ero liittyy vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen.

Sijoitustuotteita koskeva sääntely:

Määräys/ohje	Sisältö
Tiedonantösäännöksiä	
PRIIPs (1/2018)	PRIIPs-tiedonantolomake (avaintietoasiakirja) <ul style="list-style-type: none"> ➤ Paketoituiden vakuutusmuotoiset sijoitustuotteet ➤ Sijoitussidonnaiset henkivakuutukset ➤ Ei koske eläkevakuutuksia Koskee tuotteen valmistajaa.
Myynnin menettelytavat	
MiFID 2 (1/2018)	Sovelletaan sijoituspalveluja tarjoaviin yrityksiin. <ul style="list-style-type: none"> ➤ Ei sovelleta vakuutusyhtiöihin.
IDD (10/2018)	Kaikki vakuutustuotteet ja tarjoamisen kanavat <ul style="list-style-type: none"> ➤ Henkivakuutukset ➤ Yksilölliset eläkevakuutukset ➤ Ryhmävakuutukset Sijoitusvakuutuksille on omia MiFID2 –tyyppisiä sääntöjä.
Tiedonantösäännöksiä	
Fiva.	Kulujen, tuottojen ja riskien ilmoittaminen. Tarjouslaskelman avaintiedot -malli
KULU-MOK (Määräys- ja ohjekokoelma)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Eläkevakuutukset ➤ Kapitalisaatiosopimukset ➤ Säästöhenkivakuutukset ➤ PS-sopimukset
Tietosuoja-asetus GDPR (23.5.2018)	Asiakkaiden henkilötietojen suoja ja tietosuojaoikeudet vakuutuspalveluja koskevilla asioilla.

Lähde: Vakuutuslainsäädäntö, 5. painos, 2018.

Koska uudenlaisia sijoitustuotteita tuodaan jatkuvasti markkinoille ja koska sijoitustuotteet ovat usein muita tuotteita monimutkaisempia, niitä koskevat selvennys-, kysely- ja tiedonantovelvollisuudet ovat lisääntyneet aikaisempaan verrattuna. Kun sijoitustuotteen ostamiseen yleensä liittyy merkittäviä riskejä, asiakkaalla on korostunut tarve voida luottaa annettaviin tietoihin ja saamiensa arvioiden laatuun sekä siihen, että tiedot on annettu asiakkaan etu huomioon ottaen.

Keskeistä on muun muassa se, että asiakkaan vakuutustarve selvitetään ennen vakuutustarjouksen tekemistä. Asiakkaalle pitää antaa tietyt perustiedot esimerkiksi tuotteiden tarjoamisesta sekä kaikista kuluista ja liitännäisistä veloituksista. Tiedot kuluista ja veloituksista pitää koota siten, että asiakas saa käsityksen kokonaiskuluista ja niiden kumulatiivisesta

vaikutuksesta sijoituksen tuottoon. Sijoituksen voimassaoloaikana nämä tiedot annetaan vähintään vuosittain. Asiakkaalle on annettava ohjeistusta ja häntä on varoitettava vakuutusmuotoisiin sijoitustuotteisiin tai tiettyihin ehdotettuihin sijoitusstrategioihin sisältyvistä riskeistä.

Sijoitusvakuutuksiin liittyvien eturistiriitojen mahdollisuus saattaa olla muihin vakuutuslajeihin verrattuna suurempi, koska niiden tarjontaan liittyy monesti usean palveluntarjoajan toiminta. Kun asiakkaalle tarjotaan vapaaehtoista eläkevakuutusta tai vakuutusmuotoista sijoitustuotetta, millekään osapuolelle maksettavat vastikkeet eivät saa heikentää asiakkaalle tulevan palvelun laatua eivätkä haitata rehellisen, tasapuolisen, ammattimaisen ja huolellisen sekä asiakkaan edun mukaisen toiminnan toteutumista.

Miten vakuutuksen tarjoajan pitää toimia?	
Rehellisesti	Tietojen pitää olla asiallisia ja selkeitä. Asiakkaalle ei saa antaa virheellistä tai harhaanjohtavaa tietoa.
Tasapuolisesti	Asiakasta on kohdeltava oikeudenmukaisesti ja syrjimättä.
Ammattitaitoisesti	Vakuutuksen tarjoajalla pitää olla palvelujen suorittamisen edellyttämää teknistä tietoa, taitoa ja muuta vastaavaa valmiutta, ja hänen on osattava käyttää niitä.
Huolellisesti	Vakuutuksen tarjoajan pitää hoitaa palvelut ammattilaiselta edellytettävällä moitteettomalla tavalla.
Asiakkaan edun mukaisesti	Vakuutuksen tarjoajan pitää olla lojaali asiakasta kohtaan ja selvittää hänen vakuutustarpeensa ja tarjota asiakkaalle sopivaa vakuutusta.

Samalla, kun sijoitusvakuutusten tarjonnan sääntelyä on yhtenäistetty EU-alueella, sitä on haluttu lähentää myös muiden rahoitusvälineiden ja muiden sijoituspalvelujen tarjonnan sääntelyn kanssa⁴. Tämän seurauksena sijoittamiseen käytettäviä erilaisia välineitä säännelään käytännössä aikaisempaa yhdenmukaisemmalla tavalla.

”Asiakkaan yksilöllinen tilanne ja tarpeet otetaan aiempaa paremmin huomioon. Tuotteet ovat asiakasystävällisempiä, ja niiden hintoja on helpompi vertailla. Kilpailu on lisääntynyt, ja sitä kautta koko alan tehokkuus on parantunut. Samaan aikaan on toki selvää, että sääntelyn määrä on kasvanut voimakkaasti ja tuonut uusia vaatimuksia niin sijoituspalveluiden tarjoajille kuin myös asiakkaille. Uudet säännöt haastavat meidät alan toimijat. Muutokset näkyvät paitsi siinä, että asiakkaat osaavat edellyttää yhä parempaa, myös siinä, miten paljon työtä vastuullinen toiminta alan toimijoilta vaatii.” Miten sääntely on vaikuttanut sijoituspalveluiden tarjontaan? Hanna Porkka, johtaja, varaliskuudenhoito, S-Pankki. Ks. finanssiala.fi/uutismajakka (11.2.2019).

⁴ Vakuutuslainsäädäntö, 2018, 5.painos, s. 147. Rahoitusvälineiden ja sijoituspalveluiden tarjontaa koskeva sijoituspalvelulaki on uudistunut vuoden 2018 alussa MiFID2-direktiivistä johtuen.

2 Laki vakuutusten tarjoamisesta

Lakia vakuutusten tarjoamisesta⁵ (VTL, 234/20.4.2018) sovelletaan vakuutusten tarjoamisen aloittamiseen ja harjoittamiseen vakuutusedustajan ja sivutoimisen vakuutusedustajan välityksellä. Vakuutusedustusta saa harjoittaa Suomessa vain Finanssivalvonnan vakuutusedustajarekisteriin merkitty vakuutusedustaja tai jossain muussa ETA-alueeseen kuuluvassa maassa rekisteröity vakuutusedustaja.

Laissa säädetään muun muassa vakuutusedustajien rekisteröinnin edellytyksistä. Vakuutusedustajan pitää toimintansa aikana jatkuvasti täyttää rekisteröinnin edellytykset rekisteristä poistamisen uhalla.

2.1 Mitä tarkoitetaan vakuutusten tarjoamisella?

Vakuutusten tarjoamista on yksi tai useampi seuraavista:

- vakuutus sopimuksen valmistelu ja muut sopimuksen tekemiseen liittyvät valmistelut toimet
- vakuutus sopimusta koskevan henkilökohtaisen suosituksen antaminen, mikä voi koskea myös vakuutuksen myyntiä tai sijoitusvakuutukseen liittyvien sijoituskohteiden myyntiä
- vakuutus sopimusta koskevien muiden tietojen antaminen
- vakuutus sopimuksen tekeminen
- asiakkaan avustaminen vakuutus sopimuksen hoitamisessa ja täyttämässä, erityisesti korvausvaatimuksen yhteydessä.

Vakuutusten tarjoamista on myös vakuutusten vastiketta vastaan tapahtuva vertailu, jos asiakkaalla on sopimuksetekomahdollisuus (myös internetin tai muiden sähköisten palvelujen, laitteiden tai ohjelmistojen kautta).

Vakuutusten tarjoamisena ei pidetä

- vakuutusta koskevien tietojen antamista satunnaisesti muun liike- tai ammattitoiminnan yhteydessä, jos toiminnan tarkoituksena ei ole auttaa asiakasta tekemään tai soveltamaan vakuutus sopimusta
- vakuutuksen antajan ammattimaista korvaushakemusten hallinnointia taikka vahingon selvittelyä tai asiantuntija-arvion tekemistä korvausasiasta
- muun kuin vakuutus tarjoajan tai eräiden sivutoimisten vakuutusedustajien antamaa yhteisö- ja kuluttajaneuvontaa, jos tietojen antaja ei toteuta muita toimia auttaakseen asiakasta vakuutus- tai jälleenvakuutus sopimuksen tekemisessä.

⁵ Peruseriaatteiltaan laki vakuutusten tarjoamisesta vastaa vakuutusedustuksen osalta aikaisempaa lakia vakuutus edustuksesta.

2.2 Vakuutusten tarjoajat ja vakuutusedustajat

Vakuutusten tarjoamisesta annetun lain soveltamisalaan kuuluvat **päätoimiset vakuutusmeklarit ja asiamiehet sekä sivutoimiset vakuutusedustajat**⁶. Vakuutusedustajat voivat olla luonnollisia henkilöitä, eli ihmisiä, tai juridisia henkilöitä, eli yrityksiä ja yhteisöjä. **Vakuutusten tarjoajia** ovat myös vakuutuksenantajat⁷, jotka ovat aina juridisia henkilöitä.

Vakuutusentarjoajat	
Vakuutusedustaja	
Luonnollinen henkilö (ihminen) tai juridinen henkilö (yritys tai yhteisö) Voi toimia pää- tai sivutoimisena vakuutusedustajana. Pää- ja sivutoimiset vakuutusedustajat rekisteröidään Finanssivalvonnan ylläpitämään vakuutusedustajarekisteriin. Eräitä sivutoimisia vakuutusedustajia ei rekisteröidä.	
Vakuutusmeklari	Edustaa asiakasta, jonka kanssa tekee toimeksiantosopimuksen. Asiakas maksaa palkkion. Riippumaton vakuutusyhtiöstä. Rekisteröinnin edellytyksenä on mm. se, että henkilö on suorittanut vakuutusmeklaritutkinnon tai meklariyrityksen palveluksessa on riittävä määrä tutkinnon suorittaneita vakuutusmeklareita.
Asiamies	Edustaa vakuutusyhtiötä, jonka kanssa tekee asiamiessopimuksen. Vakuutusyhtiö maksaa palkkion. Voi toimia yhden tai useamman vakuutusyhtiön asiamiehenä. Riippuvuussuhde vakuutusyhtiöön (-yhtiöihin), jonka asiamiehenä toimii.
Eräs sivutoiminen vakuutusedustaja	Vakuutuksen tarjoaminen liittyy täydentävänä myytävään tuotteeseen tai muuhun palveluun. Kyse on sivutoimisesta ja pienimuotoisesta vakuutusten tarjoamisesta.
Vakuutuksenantaja	
Vakuutusyhtiöt merkitään vakuutusedustajina Finanssivalvonnan (FIVA) vakuutusedustajarekisteriin. Vakuutusyhtiöillä pitää olla tuotehallintajärjestelmät.	
Vakuutuksenantajan työntekijät	Vakuutusten tarjoamiseen osallistuvia henkilöitä, jotka eivät yleensä ole rekisteröityjä vakuutusedustajia.

⁶ Laissa (4 § 1 mom.) määritellään myös **eräät sivutoimiset vakuutusedustajat**, joita käytännössä ovat esimerkiksi matkatoimistot ja silmälasikauppiat sekä matkapuhelin- ja kodinkoneliikkeet. Ne myyvät oheispalvelunaan tuotteisiinsa tai palveluihinsa liittyviä vakuutuksia. Yleensä näiden toimijoiden myymät vakuutukset eivät saa koskea henki- eikä vastuuvakuutuksia. Autoliikkeet ja katsastusasemat eivät kuulu eräisiin sivutoimisiin vakuutusedustajiin, koska ne myyvät lakisääteisiä liikennevakuutuksia. Eräitä sivutoimisia vakuutusedustajia eivät ole myöskään luottolaitokset ja sijoituspalveluyritykset.

⁷ Käytännössä vakuutuksenantajat ovat Suomessa osake- tai keskinäisiä yhtiöitä, minkä vuoksi materiaalissa käytetään myös termiä vakuutusyhtiö.

Vakuutusedustajan pitää antaa asiakkaalle laissa yksilöidyt **tiedot toiminnastaan**. Asiamies antaa tiedot ennen vakuutussopimuksen tekemistä ja vakuutusmeklari ennen toimeksianto-sopimuksen tekemistä. Ilmoitettavia asioita ovat muun muassa

- se, mihin vakuutusedustajarekisteriin vakuutusedustaja on merkitty ja miten rekisteröinnin voi tarkistaa
- se, miten asiakas voi valittaa vakuutusedustajan toiminnasta
- se, toimiiko vakuutusedustaja asiamiehenä vai vakuutusmeklarina.

Asiamiehen on ilmoitettava vakuutusyhtiö tai ne vakuutusyhtiöt, joiden lukuun hän toimii. Asiamieheksi rekisteröidyllä luonnollisella henkilöllä ja muulla asiamiehen palveluksessa olevalla vakuutusedustukseen suoraan osallistuvalla on oltava toiminnan laatuun ja laajuuteen nähden riittävä ammattipätevyys. Asiamiehen pitää tuntea erityisesti edustamansa vakuutukset ja tarpeellinen lainsäädäntö sekä hyvä vakuutustapa. Hänen pitää myös hallita toiminnan harjoittamisen vaatimat käytännön toimet.

Vakuutusmeklarilla tulee olla vakuutusmeklaritutkinnolla osoitettu ammattipätevyys. Hänen on tunnettava erityisesti vakuutusedustuksen harjoittamisen kannalta tarpeellinen lainsäädäntö ja hyvä vakuutusmeklaritapa sekä hallittava toimeksiannon hoitamisen edellyttämät käytännön toimet.

Koska vakuutusmeklarin pitää olla riippumaton, hänellä ei saa olla työ-, asiamies- tai muuta taloudellista riippuvuussuhdetta vakuutusyhtiöön. Meklarilla tulee olla

- Finanssivalvonnan hyväksymä vastuuvakuutus, jos hän ei toimi oikeushenkilön palveluksessa
- asiakasvaratili, jossa asiakasvarat ja vakuutusyhtiölle kuuluvat varat pidetään erillään omista varoista. Kuluttaja-asiakkaan tai kuluttajaan rinnastettavan asiakkaan varoja vakuutusmeklari ei yleensä saa lainkaan pitää hallussaan tai välittää edelleen.

Vakuutusedustus voi olla esimerkiksi

- asiakkaan vakuutustarpeen selvittämistä ja määrittämistä
- vakuutuksia koskevien tietojen antamista
- vakuutusratkaisujen esittelemistä ja vertailua
- vakuutussopimusta koskevan tarjouksen tai tarjouspyynnön tekemistä
- avustamista vakuutustapahtuman satuttua.

2.3 Vakuutuksen tarjoajan ammattipätevyysvaatimukset

Kaikkien vakuutusedustajien ja vakuutuksen tarjoamiseen osallistuvien henkilöiden tulee olla hyvämaineisia. Heillä tulee olla riittävä ammattipätevyys ja tarpeelliset tiedot tarjoamistaan vakuutuksista. Heidän on myös tunnettava vakuutuksen tarjoamisen kannalta tarpeellinen lainsäädäntö.

Ammattipätevyyttä ja tietoja koskevista vähimmäisvaatimuksista on tarkemmin säädetty sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella (295/2018). Ammattipätevyyden ja tietojen pitää olla työtehtävien laatuun ja laajuuteen nähden riittävät. Ammattipätevyyttä on jatkuvasti ylläpidettävä ja kehitettävä. Riittävänä pidetään vähintään 15 tunnin ammatillista koulutusta ja kehittämistä vuosittain.

Sijoitusvakuutuksia tarjoavalla vakuutusedustajalla pitää olla tarvittavat vähimmäistiedot

- sijoitusvakuutuksista, kuten tarjottujen sijoitusvakuutusten ehdoista ja nettovakuutusmaksuista sekä taatuista ja takaamattomista etuuksista
- eri sijoitusvaihtoehtojen hyvistä ja huonoista puolista vakuutuksenottajan kannalta
- vakuutuksenottajalle koituvista taloudellisista riskeistä
- asiakkaiden vakuutustarpeiden arvioimisesta.

Kun sijoitusvakuutukset perustuvat henkivakuutuksiin, pitää vakuutuksen tarjoajalla luonnollisestikin olla riittävät vähimmäistiedot henkivakuutusten ehdoista ja taatuista etuuksista sekä liitännäisriskeistä.

Vakuutusedustajalla tulee olla ammattipätevyys eturistiriitojen hallintaan. Hänellä pitää olla tarvittavat vähimmäistiedot myös

- vakuutusmarkkinoista sekä henki- ja sijoitusvakuutusten tarjoamiseen liittyvien finanssipalvelujen sekä säästötuotteiden markkinoista
- liiketoiminnan eettisistä normeista
- lainsäädännöstä, kuten vakuutus sopimus-, kuluttajansuoja- ja tietosuojalainsäädännöstä, rahanpesun vastaisesta lainsäädännöstä sekä vero-, sosiaali- ja työlainsäädännöstä
- eläkejärjestelmän rakenteesta ja sen takaamista etuuksista
- valitusten käsittelystä.

Tämä materiaali sisältää vain osan ammattitaitovaatimuksissa tarkoitetuista vähimmäistiedoista. Muista materiaaleista löytyvät tiedot esimerkiksi eläkejärjestelmästä, rahanpesusäännöksistä ja henki- sekä sijoitustuotteiden ehdoista ja vero-, sosiaali- ja työlainsäädännöstä.

3 Keskeisiä periaatteita ja käsitteitä

Seuraavaksi käydään yleisellä tasolla läpi tiettyjä keskeisiä periaatteita ja käsitteitä, joita kaikkien sijoitusvakuutusten kanssa tekemisissä olevien on tunnettava.

Vakuutus sopimus perustuu vakuutuksenottajan ja vakuutuksenantajan väliseen sopimukseen. Sen syntymiseen vaaditaan yleensä, että toinen osapuoli tekee tarjouksen, jonka toinen osapuoli hyväksyy.

Vakuutusyhtiön ja vakuutuksenottajan lisäksi sijoitusvakuutuksessa voi sen elinkaaren aikana olla useita osapuolia, kuten vakuutettu, edunsaaja, vakuutuksen omistaja tai pantinhaltija taikka vakuutetun tai vakuutuksenottajan kuolinpesän osakkaat.

3.1 Etämyynti

Etämyynnillä tarkoitetaan kuluttajansuojalain mukaan vakuutusten myymistä esimerkiksi puhelimitse tai internetin tai postin välityksellä. Olennaista on, että sopimus tehdään etämyyntivälineen avulla ilman, että osapuolet ovat sopimuksen tekoprosessin missään vaiheessa yhtä aikaa läsnä. Säännösten eräs keskeinen tavoite on lisätä kuluttajille vakuutuksista ja muista rahoituspalveluista ennen sopimuksen tekemistä annettavaa informaatiota. Tietoja ovat vakuutuksen tarjoajasta ja etäsopimuksesta annettavat tiedot sekä vakuutusta ja myös oikeussuojakeinoja koskevat tiedot.

Monisteen kohdassa 9.3 käydään läpi 1.1.2023 voimaan tullut vahvistusmenettely, joka liittyy puhelimitse tapahtuvaan etämyyntiin silloin, kun vakuutusyhtiö on ottanut asiakkaaseen yhteyttä ja tarjonnut vakuutus sopimuksen tekemistä.

3.2 Salassapito ja vaitiolovelvollisuus. Tietosuojalaki.

Vakuutusyhtiöt käsittelevät päivittäin tietoja, jotka koskevat yksityisiä kansalaisia, yrityksiä ja yhteisöjä. Näin ne saavat haltuunsa myös luottamuksellisia tietoja asiakkaiden taloudellisesta asemasta, liike- ja ammattisalaisuuksista sekä henkilöasiakkaan terveydentilasta ja muista henkilökohtaisista asioista.

Tietojen suojaamiseksi vakuutusyhtiölaissa on asetettu vakuutus alalla työskenteleville salassapitovelvollisuus, jonka mukaan edellä tarkoitettujen tietojen luovuttaminen sivullisille on rangaistuksen uhalla kielletty.

Tietosuoja-asetusta (GDPR, voimassa 25.5.2018 alkaen) täsmentää ja täydentää 1.1.2019 voimaan tullut tietosuojalaki⁸. Vaitiolovelvollisuudesta säädetään lain 35 pykälässä. Sivulliselle ei saa oikeudettomasti ilmaista tietoja, joita on henkilötietojen käsittelyyn liittyviä toimenpiteitä tehdessään saanut tietää toisen henkilön ominaisuuksista, henkilökohtaisista oloista tai taloudellisesta asemasta taikka toisen liikesalaisuudesta. Näin saatuja tietoja ei saa myöskään käyttää omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi.

3.3 Eturistiriitojen ehkäiseminen

Asiakkaansuojan toteutumiseksi on keskeistä, että alan toimijat ehkäisevät ja hallitsevat mahdollisia eturistiriitoja. Eturistiriitojen tunnistamista, ehkäisemistä ja hallintaa varten vakuutusyhtiöillä ja vakuutusedustajilla tulee olla tehokkaat **toiminta- ja hallintojärjestelmät**⁹. Vakuutusyhtiö lain (6 luku 17 §) mukaan vakuutusyhtiön **palkitsemisjärjestelmä**¹⁰ ei saa kannustaa riskinottoon, joka ylittää yhtiön riskinkantokyvyn perusteella määritellyn tai muuten kestävä riskitason. Palkitsemisjärjestelmällä on pyrittävä välttämään eturistiriitoja.

Eturistiriidasta on tai voi olla kyse esimerkiksi tilanteessa, jossa vakuutusyhtiö saa sijoitusrahasto-osuuden tarjoavalta rahastoyhtiöltä palkkionpalautusta. Eturistiriita saattaa johtaa siihen, että vakuutusentarjoajalla on intressi tarjota asiakkaalle vakuutusta, joka ei ole asiakkaan edun mukainen.

Eturistiriitojen toiminta- ja hallintojärjestelmässä on arvioitava tiettyjä eturistiriitatilanteita ja toimijoiden välisiä suhteita kyseisen vakuutusyhtiön liiketoiminnassa. Lisäksi on lueteltava tilanteet, jossa voi syntyä eturistiriitoja ja ne toimet, joilla toimija hallitsee niitä. Eturistiriitojen hallinnan ja ehkäisemisen keinoja ovat esimerkiksi lahjojen ja muiden etuuksien vastaanottamista ja antamista koskeva sisäinen politiikka sekä keskenään vastakkaisia asiakkaiden intressejä edustavien toimijoiden toisistaan erotettu valvonta.

⁸ Aikaisemman henkilötietolain (523/1999) voimassaolo on päättynyt 31.12.2018. Tarkempia tietoja tietosuojasta löytyy esimerkiksi tietosuojavaltuutetun toimiston verkkosivulta: [Tietosuoja](#).

⁹ Laki vakuutusten tarjoamisesta (234/2018) 44 – 45 §:t.

¹⁰ Vakuutusyhtiö lain (521/2008) 6 luvun 17 §.

Jos eturistiriitatilannetta ei voida välttää, asiakkaalle pitää selkeästi ja ymmärrettävästi ilmoittaa eturistiriitojen yleinen luonne ja sen aiheuttajat sekä toimet, joita on tehty eturistiriidan ehkäisemiseksi.

Eturistiriitojen ehkäisemisen ja niiden hallinnan pitää olla toimissa etusijalla. Asiakkaalle tiedottaminen on viimesijainen vaihtoehto. Vakuutusentarjoajan on dokumentoitava tilanteet, joissa eturistiriita on syntynyt tai se on voinut syntyä.

3.4 Palkat, palkkiot ja muut vastikkeet

Lainsäädännössä lähtökohtana on se, ettei palkitseminen saa johtaa asiakkaan edun vastaiseen käyttäytymiseen. Myyntitavoitteet, palkkiot tai muut edut eivät saa kannustaa suosittelemaan asiakkaalle muuta kuin asiakkaan tarpeisiin ja vaatimuksiin parhaiten sopivaa vakuutusta. Vakuutusentarjoajan pitää kaikissa tilanteissa asettaa asiakkaan etu etusijalle ja säilyttää palvelun laatu palkkioista tai muista eduista huolimatta.

Vakuutusyhtiön ja asiamiehen¹¹ pitää antaa asiakkaalle tieto siitä, minkä luonteisen vastikkeen eli palkan, palkkion tai muun edun asiamies tai vakuutusyhtiön työntekijä saa vakuutuksen tarjoamisen perusteella. Vastikkeen määrää ei tarvitse ilmoittaa. Etu voi määräytyä esimerkiksi vakuutusmaksujen määrän tai myytävien vakuutusten määrän perusteella.

Muulla taloudellisella edulla tarkoitetaan provisioita, veloituksia ja muita maksuja sekä kaikenlaisia taloudellisia hyötyjä, muita rahallisia, varallisuusarvoisia tai muunlaisia etuja taikka kannustimia, joita tarjotaan tai annetaan vakuutusten tarjoamista harjoitettaessa.

Sijoitusvakuutuksia koskevien määräysten mukaan palkkion tai muun edun maksaminen on sallittu, jos se ei vaikuta haitallisesti asiakkaalle tarjottavan palvelun laatuun. Esimerkiksi asiamies ei saa suositella asiakkaalle edustamaansa vakuutusta sillä perusteella, että se maksimoi asiamiehen palkkion, jos ratkaisu ei samalla ole paras asiakkaan vakuutustarpeen kannalta.

Vakuutusmeklarin osalta eturistiriitojen sääntelyä täydentää kielto ottaa vastaan meklari-palkkiota vakuutusyhtiöltä.

Kun tehdään kokonaisarviota siitä, vaikuttaako palkkio tai palkitsemisjärjestelmä haitallisesti asiakkaalle tarjottavaan palveluun, otetaan huomioon seuraavia seikkoja:

- kannustaako palkkio tai palkitsemisjärjestelmä tarjoamaan tai suosittelemaan asiakkaalle tiettyä tuotetta, vaikka asiakkaalle muuten tarjottaisiin tai suositeltaisiin muuta tuotetta
- perustuuko palkkio tai palkitsemisjärjestelmä pelkästään tai pääasiassa **määrällisiin taloudellisiin kriteereihin**, vai otetaanko siinä huomioon asianmukaiset **laadulliset kriteerit**, kuten tarjottujen palveluiden laatu ja asiakastyytyväisyys sekä sääntelyn noudattaminen
- mikä on palkkion suuruus tuotteen tai palvelun arvoon verrattuna
- maksetaanko palkkio heti sopimusta tehtäessä täysimääräisenä vai sopimuksen aikana useissa erissä

¹¹ Lienee selvää, ettei tässä tarkoitettu koske vakuutusmeklaria, jolle asiakas maksaa toimeksiantosopimuksen mukaisen korvauksen.

- onko kyse palkkiomallista, jossa palkkio riippuu tiettyjen myyntitavoitteiden saavuttamisesta.

Ammattimaiselle asiakkaalle ei tarvitse antaa tietoa eturistiriitojen mahdollisuudesta, eikä asiakkaan kokemuksesta tai tavoitteista tarvitse tehdä vakuutustarpeen selvittämistä laajempia selvityksiä. Myös ammattimaisia asiakkaita koskee sääntely, jonka perusteella arvioidaan, vaikuttavatko sopimuksista maksettavat vastikkeet haitallisesti asiakkaan etuun.

3.5 Eräitä muita tilanteita

Kytkykaupan kieltö: Kuluttajakaupassa asiakkaalle pitää kertoa mahdollisuudesta ostaa vakuutus ja vakuutuksen ohessa mahdollisesti tarjottava muu palvelu tai tavara myös erikseen. Kiellettyä on tehdä sellainen tarjous, jossa asiakkaan pitäisi sitoutua tiettyä tavaraa tai palvelua ostaessaan ottamaan myös tietty vakuutus, tai vaatia, että asiakas tekee vakuutusopimuksen tietyn vakuutusyhtiön kanssa.

Ristiin myynti ja yhdistetyt tarjoukset: Jos asiakas on muu kuin kuluttaja tai kuluttajaan rinnastettava taho, sovelletaan ristiin myyntiä ja yhdistettyjä tarjouksia koskevia säännöksiä. Kyse on tilanteista, joissa vakuutus on päätuote ja muu palvelu tai tavara on oheistuote, tai joissa vakuutus on oheistuote ja muu palvelu tai tavara on päätuote. Yleensä asiakkaalle pitää kertoa, voiko tuotteet ostaa erikseen.

Tuotehallintajärjestelmät: Vakuutusyhtiöllä pitää olla jokaiselle vakuutustyyppille sisäinen seuranta- ja hyväksymismenettely. Menettelyn avulla pyritään parantamaan asiakkaiden suojaa ja näiden luottamusta uusia vakuutuksia, vakuutusten muutoksia ja yleisesti vakuutusmarkkinoita kohtaan. Laissa¹² todetaan nimenomaisesti, että vakuutusyhtiön tulee ymmärtää markkinoimiensa tai tarjoamiensa vakuutusten ominaisuudet. Ominaisuudet on arvioitava säännöllisesti uudelleen. Myös asiamiesten ja vakuutusmeklareiden tulee laatia vakuutusten jakelua ja tarjontaa koskeva kirjallinen suunnitelma.

4 Vakuutuksen elinkaari

4.1 Elinkaaren vaiheet

Vakuutuksen elinkaaren vaiheet ja niiden tärkeimmät tehtävät ja merkitys osapuolten kannalta on esitetty seuraavassa kaaviossa. Elinkaaren vaiheita koskevista, vakuutusturvan kannalta olennaisista tiedoista on kerrottava asiakkaalle ennen vakuutusopimuksen tekemistä. Ota huomioon se, että suuri osa näistä tiedoista on yleensä sisällytetty vakuutuksen tuoteselosteeseen, mutta että olennaiset asiat on syytä käydä tuoteselosteen avulla läpi asiakaspalvelutilanteessa.

Lainsäädännössä korostetaan sitä, että asiakkaan vakuutustarve on aina selvitettävä ensin ja että asiakkaan edun pitää olla ensisijaisena kaikessa toiminnassa. Asiakkaan kanssa käytävässä neuvottelussa on otettava esille hänen vakuutustarpeensa kannalta olennaiset seikat, jotta tehtävä vakuutusratkaisu on asiakkaalle asianmukainen ja soveltuu hänelle valittavissa olevista vaihtoehdoista parhaiten.

¹² Laki vakuutusten tarjoamisesta, 42 §.

Sijoitusvakuutuksen elinkaaren vaiheita ovat esimerkiksi seuraavat	
Vaihe	Esimerkkejä vaiheeseen liittyvistä toimista
Potentiaalinen asiakas tai nykyinen asiakas.	Entinen asiakas on samalla potentiaalinen uusi asiakas. Tarkista aina ensin, mitä tietoja asiakkaasta on käytettävissä, kun neuvottelut aloitetaan.
Syntyä halu ja tarve säästää tai sijoittaa	Selvitä, mikä vuoksi asiakas on alkanut pohtia sijoitusvakuutuksen ottamista tai voimassa olevan vakuutuksen muuttamista. Onko hänen perhe- tai muissa oloissaan tapahtunut olennainen muutos, onko hän kenties perinyt suuren summan rahaa vai onko kyse siitä, että vakuutusyhtiö on markkinoinut jotain uutta sijoitusvakuutusta. Sijoitusvakuutus voi tulla esille myös muun finanssipalvelun yhteydessä tai vaikkapa omaisuusvahinkoasian hoitamisen yhteydessä. Millä mielellä asiakas on siis liikkeellä?
Yhteydenotto toiseen osapuoleen	Osapuolilla on useita keinoja päästä yhteyteen keskenään, esimerkiksi verkkopalvelut, puhelin tai henkilökohtainen tapaaminen vakuutusmeklarin tai asiamiehen kanssa. Huolehdi ns. kotitehtävien tekemisestä ennen kuin otat yhteyttä asiakkaaseen. Mitä tietoja asiakkaasta on käytettävissä (nykyinen vakuutusturva ja varallisuustiedot)? Pitääkö hänet kenties ensin tunnistaa, koska hänestä ei ole mitään aikaisempia tietoja, ja voiko hänelle edes tehdä tarjousta.
Asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen. Asiakasvalinta.	Ota huomioon rahanpesun ja terrorismin ehkäisemisen kannalta tärkeät säännökset ja huolehdi asiakkaan tunnistamisesta, jos et tunne häntä. Myös kansainväliset pakotteet asettavat tiettyjä vaatimuksia, joita on noudatettava.
Vakuutustarpeen kartoittaminen. Tietojen selvittäminen asiakkaalta.	Tarpeen kartoittaminen on laissa erikseen määritelty toimi ennen vakuutuksen tarjoamista. Keskeistä on selvittää mihin tarpeeseen ja miksi asiakas haluaa ostaa sijoitusvakuutuksen. Asiakastiedot, kuten perheyhteydet, osoite- ja muut yhteystiedot sekä pankkitilitiedot, kannattaa aina tarkistaa, ja ne tulee tarvittaessa päivittää. Vakuutusedustaja täyttää kysely- ja selonottovelvollisuutensa tekemällä asiakkaalle kysymyksiä. Asiakas vastaa hänelle esitettyihin kysymyksiin ja antaa vakuutustarpeen selvittämistä varten tarpeelliset tiedot.
Tietojen antaminen asiakkaalle.	Tähän vaiheeseen liittyy se, että vakuutuksen tarjoaja antaa lain edellyttämät tiedot vakuutuksenhakijalle. Huomioon tulee tässäkin vaiheessa ottaa se, ketkä ovat vakuutettuja ja että edunsaajamääräyksen tekemisestä annetaan riittävästi tietoja. Tuleeko kenties kysymykseen esimerkiksi vakuutuksen panttaus asuntolainan vakuudeksi?
Vastuunvalinta	Kun asiakas haluaa liittää sijoitusvakuutukseensa liitännäisvakuutuksia (esimerkiksi työkyvyttömyys- tai sairauskuluvakuutus), vakuutusyhtiö tekee vastuunvalintaa. Tätä varten asiakkaan tulee antaa selvitys terveydentilastaan. Jos säästösumma on huomattavan korkea tai jos kuolemanvarakuutuksen halutaan kattavan yli 95 % säästösummasta, vakuutusyhtiö saattaa vaatia vakuutettavalta terveysselvityksen

	<p>antamista ennen sopimuksen tekemistä.</p> <p>Asiakaspalvelutilanteessa on syytä korostaa, että asiakkaan tulee antaa oikeat ja täydelliset vastaukset terveys selvityksessä oleviin kysymyksiin.</p>
Vakuustarjouksen tekeminen	<p>Vakuutuksen tarjoaja antaa asiakkaalle tarjouksen sijoitusvakuutuksesta. Asiakkaalle annettavia asiakirjoja ovat esimerkiksi vakuutuksen tuoteseloste ja vakuutusehdot sekä avaintietoasiakirja (ei eläkevakuutuksesta) ja Tarjouslaskelman avaintiedot -mallin mukaiset tuottolaskelmat sekä muut neuvottelun aikana mahdollisesti syntyneet laskelmat ja selvitykset. Vakuutusmeklari voi tehdä esimerkiksi yritysasiakkaansa puolesta tarjouspyyntöjä vakuutuksenantajille. Vakuutusyhtiöiden tekemien tarjousten perusteella asiakas lopulta ratkaisee, minkä vakuutusyhtiöiden tekemistä tarjouksista hän hyväksyy.</p>
Sopimuksen syntyminen ja vakuutusyhtiön vastuun alkaminen	<p>Sijoitusvakuutus sopimus syntyy, kun toinen osapuoli on hyväksynyt toisen osapuolen tekemän tarjouksen. Sijoitusvakuutuksen voimaantulo ja yhtiön vastuun alkaminen edellyttävät yleensä sitä, että asiakas maksaa ensimmäisen vakuutusmaksun määräajassa.</p>
Ensimmäisen vakuutusmaksun maksamisen merkitys	<p>Yleensä sijoitusvakuutus sopimus syntyy, kun vakuutusyhtiö antaa hyväksyvän vastauksen asiakkaan tekemään vakuutushakemukseen, ja kun asiakas maksaa säästösuunnitelmassa (maksusuunnitelmassa) määritellyn ensimmäisen vakuutusmaksun vakuutusyhtiön ilmoittamassa maksuajassa. Kun maksu on maksettu, vakuutusyhtiö lähettää vakuutuksenottajalle sopimuskirjan.</p> <p>Jos ensimmäisen maksun vähimmäismäärää ei ole maksettu määräaikana, vakuutus sopimus raukeaa. Vakuutusyhtiö palauttaa maksetut vakuutusmaksut ilman tuottoa ja se voi vähentää maksuista sopimukseen liitettyjen sijoitussidonnaisten kohteiden mahdollista arvon alenemista vastaavan määrän.</p>
Sopimuksen peruuttaminen	<p>Asiakas voi peruuttaa uuden eläke- ja säästöhenkivakuutuksen sekä myös kapitalisaatiosopimuksen 30 päivän kuluessa siitä, kun sopimus on tehty, ensimmäinen vakuutusmaksu on maksettu ja vakuutusyhtiö on lähettänyt asiakkaalle vakuutus- tai (vastaavan) sopimusasiakirjan.</p>
Toimet sopimuksen voimassaoloaikana. Sopimuksen muuttaminen.	<p>Asiakkaalle on hyvä kertoa, miten ja millä perusteilla sijoitusvakuutusta voi muuttaa kesken sopimuskauden, eli miten asiakkaan pitää menetellä, jos hän haluaa muuttaa edunsaajamääräystä tai jos hänelle tulee tarve antaa vakuutus pantiksi. Vakuutuksen pääoma voi myös joutua ulosotto toimien kohteeksi. Joissakin tilanteissa vakuutusyhtiöllä on oikeus tehdä vakuutus sopimukseen ehtomuutoksia, esimerkiksi kun lainsäädäntö on muuttunut tai kun kyse on ehdoissa mainitusta perusteesta, jonka tulee olla hyvän vakuutustavan mukainen.</p>
Vakuutusyhtiö ilmoittaa oikeudesta jatkovakuutukseen	<p>Jos henkivakuutus päättyy takaisinoston vuoksi, vakuutusyhtiö lähettää takaisinoston yhteydessä vakuutuksenottajalle ilmoituksen mahdollisuudesta saada jatkovakuutus ilman uutta terveys selvitystä.</p>

Vakuutusyhtiö ilmoittaa vakuutuksen päättymisestä	Vakuutusyhtiö lähettää vakuutuksenottajalle muistutuksen yli vuoden voimassa olevaksi sovitun henkivakuutuksen voimassaolon päättymisestä. Ilmoitus lähetetään viimeistään kuukautta ja aikaisintaan kolme kuukautta ennen vakuutuksen päättymistä. Samalla vakuutusyhtiö muistuttaa mahdollisesta oikeudesta jatkovakuutukseen.
Edunsaaja hakee korvauksen sijoitusvakuutuksesta.	Korvausta sijoitusvakuutuksesta hakee yleensä edunsaaja ¹³ , joka voi olla vakuutuksenottaja, vakuutettu tai vakuutetun kuolinpesä taikka muu vakuutuksenottajan edunsaajaksi nimeämä taho (henkilö, yritys tai yhteisö).
Korvauksen hakeminen	Huomaa, että asiakkaan neuvominen myös korvausasioissa kuuluu vakuutusten tarjoamiseen. Pohdi, miten hyvin pystyt neuvomaan korvauksen hakijaa tässä vaiheessa? Asiakasta tulee neuvoa korvauksen hakemisessa ja tarvittavien asiakirjojen toimittamisessa, vaikka varsinaisen korvauskäsittelyn hoitavat sen alueen ammattilaiset. Asiakasta voi korvauksen hakutilanteessa kiinnostaa erityisesti korvausten verotus.
Sopimuksen päättymisen	Tämä elinkaaren vaihe tulee vastaan esimerkiksi, jos asiakas haluaa irtisanoa sopimuksen ja nostaa koko pääoman tai hän haluaa nostaa osan pääomasta. Eläkevakuutusten irtisanomista on rajoitettu niihin liittyvistä verotuksellisista eduista johtuen. Selvää on, että määräaikainen sijoitusvakuutussopimus päättyy , kun sovittu viimeinen voimassaolopäivä on kulunut. Kyse voi olla myös siitä, että vakuutuksenottaja tai vakuutettu on kuollut. Vakuutetun kuolemantapaus ei välttämättä aina johda korvauksen maksamiseen. Asiakasta voi myös kiinnostaa tieto vakuutusmaksujen mahdollisesta palauttamisesta vakuutuksen päättymisen jälkeen.
Muutoksenhaku	Asiakas on tässä vaiheessa kiinnostunut siitä, miten hän tarvittaessa voi hakea muutosta vakuutusta koskevaan asiaan (esimerkiksi, jos vakuutusyhtiö ei hyväksy hänen hakemustaan). Ota huomioon, että vakuutusyhtiön pitää kertoa valitusteistä mm. avaintietoasiakirjassa ja että tuoteselosteissa asiakkaalle usein kerrotaan siitä, mihin hänen kannattaa ottaa yhteyttä, jos hän on tyytymätön vakuutusyhtiön ratkaisuun. Epäävässä korvauspäätöksessä pitää aina olla muutoksenhakuohjeus. Asiakas kannattaa ohjata ensi vaiheessa ottamaan yhteyttä vakuutusyhtiöön, jonka ratkaisuun hän on tyytymätön, tai kysymään neuvoja Vakuutus- ja rahoitusneuvonta FINELtä.

¹³ Kun kapitalisaatiosopimuksessa ei ole vakuutettua henkilöä, säästösomman maksamista pyytää vakuutuksen omistaja eli yleensä vakuutuksenottaja.

5 Vakuutustarpeen selvittäminen

Tämän jälkeen perehdytään siihen, mitä asiakkaan vakuutustarpeen selvittämisellä¹⁴ tarkoitetaan.

Jotta asiakkaan sijoitusvakuutusturvan tarve saadaan määritettyä ja hänen vakuutusturvansa katettua oikeanlaisilla vakuutuksilla ilman tiedostamattomia vakuutusturvan aukkoja tai turhaa päällekkäisyyttä, pitää tietää, millaisen turvan piirissä hän on sosiaaliturvalainsäädännön pohjalta.

- Millaisiin etuuksiin hänellä on oikeus?
- Miten hänen toimeentulonsa on turvattu?
- Tarvitseeko hän vapaaehtoista henkilövakuutusturvaa?
- Kuinka paljon vapaaehtoista turvaa asiakas perheineen tarvitsee?

5.1 Asiakkaan vakuutustarpeen selvittäminen, yleisesti

Asiakkaan vakuutustarpeen määrittämiseksi vakuutuksen tarjoajan pitää pyytää asiakkaalta tietoja hänen vakuuttamiseen liittyvistä tarpeistaan ja vaatimuksistaan. Moni asiakas pystyy ilmaisemaan vakuutustarpeensa yleisellä tasolla, ja häntä kiinnostaa se, miten vakuutuksilla voi varautua oman tai lähiomaisensa sairauden, työttömyyden tai kuoleman varalta. Vakuutuksen tarjoajan tulee tällaisten yleistasoisten tietojen perusteella esittää asiakkaalle täydentäviä ja asioita selventäviä kysymyksiä, jotta vakuutustarpeen saa määritettyä.

Kun kyse on sijoitusvakuutuksista, asiakkaalta pyritään saamaan tiedot erityisesti sijoittamisen tavoitteista, kuten sijoitusajasta ja tavoitellusta riski-tuottotasosta. Lisäksi häneltä kysytään riittävästi tietoja tarjottavan sijoitusvakuutuksen asianmukaisuuden ja soveltuvuuden arvioimista varten.

Asiakkaan olemassa oleva muu vakuutusturva on syytä selvittää ainakin yleisellä tasolla, koska voimassa oleva vakuutusturva vaikuttaa vakuutustarpeen arviointiin. Tällöin kannattaa ottaa huomioon asiakkaan itse ottamien vakuutusten lisäksi esimerkiksi mahdolliset ryhmävakuutukset, joita asiakkaan hyväksi on voimassa. Yrittäjäasiakkaalta kannattaa selvittää, millainen tarve hänellä on parantaa työeläke- ja muuta vakuutusturvaansa lakisäateistä vakuutusturvaa täydentävillä vapaaehtoisilla vakuutuksilla.

Ota huomioon se, että laintasoinen säännös on tuonut vakuutustarpeen selvittämisen entistä kiinteämmäksi osaksi myyntiprosessia, ja että vakuutusyhtiön on tarvittaessa osoitettava, että vakuutustarve on selvitetty asianmukaisesti. Tämän vuoksi on tärkeää, että tarpeen kartoittaminen dokumentoidaan asianmukaisesti¹⁵.

¹⁴ Vakuutusentarjoajan yleinen velvollisuus selvittää asiakkaan vakuutustarve sisältyy vakuutusten tarjoamisesta annetun lain 35 §:ään ja vakuutusopimuslain 4b §:n 1 momenttiin. Sijoitusvakuutusten osalta tarkemmat säännökset sisältyvät vakuutusten tarjoamisesta annetun lain 47 §:ään ja vakuutusopimuslain 4b §:n 2 momenttiin.

¹⁵ Vapaaehtoinen henkilövakuutus, 2021, s. 227

5.2 Asiakkaan sijoituskokemus ja –tietämys sekä taloudellinen tilanne

Vakuutuksen tarjoajan pitää pyytää vakuutustarpeen selvittämiseksi asiakkaalta tarpeelliset tiedot asiakkaan kyseiseen vakuutukseen liittyvää sijoitusalaan koskevasta aikaisemmasta sijoituskokemuksesta ja –tietämyksestä.

Sijoituskokemusta arvioidaan seuraavien seikkojen pohjalta:

- mikä on asiakkaan kokemus vakuutusmuotoisesta sijoittamisesta
- mikä on asiakkaan kokemus sen tyyppisistä rahoitusvälineistä tai muista sijoituskohteista, joihin vakuutuksenottaja voi vakuutuksen perusteella ohjata vakuutusmaksuja sijoitettavaksi
- onko asiakkaalla toistuvaa kokemusta kyseisistä rahoituspalveluista tai –välineistä vai vain yksittäistapauksista.

Sijoitustietämystä arvioidaan seuraavien seikkojen pohjalta:

- mitkä ovat asiakkaan tosiasialliset tiedot kyseisestä rahoituspalvelusta tai –välineestä
- mikä on asiakkaan koulutus ja ammatti.

Jotta vakuutuksen tarjoaja voi arvioida, mikä tai mitkä sijoitusvakuutukset **soveltuvat** asiakkaalle, hänen pitää selvittää asiakkaalta, mikä on asiakkaan taloudellinen tilanne. Tällöin tarvitaan tietoja

- asiakkaan riskin- ja tappionsietokyvystä
- muista seikoista, joilla voi olla merkitystä soveltuvuuden arvioinnissa.

Lähtökohtaisesti asiakas antaa oikeat tiedot, joiden pohjalta vakuutustarve voidaan määrittää. Jos vakuutuksen tarjoaja tietää tai hänen pitäisi tietää, että tiedot ovat ilmeisen virheellisiä tai puutteellisia (esimerkiksi ristiriitaiset tiedot), vakuutuksen tarjoajan pitää pyytää lisätietoja tai varoittaa asiakasta siitä, että tarpeen määrittäminen perustuu mahdollisesti virheellisiin tai puutteellisiin tietoihin.

Pohdintatehtävä: Mieti, miten helposti saat asiakkaalta tässä tarkoitetut tiedot. Miten tiedot vaikuttavat siihen, millaista sijoitusvakuutusta lähdet tarjoamaan hänelle? Oletko tutustunut edustamasi vakuutusyhtiön yksilöityihin kohdemarkkinoihin?

Pohdintatehtävä: Tutustu jonkun vakuutusyhtiön tuoteselosteeseen tai muuhun markkinointimateriaaliin, jossa esitellään kyseisen yhtiön tuotehallintajärjestelmään sisältyvää tarjoamisstrategiaa. Löytyykö sellaista tietoa? Ehkä käytettävissäsi on edustamasi vakuutusyhtiön sisäistä materiaalia, jossa on määritetty tarjoamisstrategia ja yksilöidyt kohdemarkkinat.

6 Tiedonantovelvollisuus ennen sopimuksen tekemistä

Sijoitusvakuutusten tarjoamiseen liittyy lainsäädännöllä määritellyjä lisävaatimuksia muihin vakuutuslaitteisiin verrattuna. Vakuutuksenantajan ja vakuutuksen tarjoajan selontoto-, kysely- ja tiedonantovelvollisuudet ovat IDD:n myötä täsmentyneet. Vakuutustarpeen ja sijoitusvakuutukseen liittyvien tietojen selvittämiseksi asiakkaalle tulee esittää aikaisempaa enemmän kysymyksiä, joilla saadaan vakuutustarjouksen tekemistä varten tarpeelliset tiedot asiakkaan sijoituskokemuksesta ja –tietämyksestä sekä taloudellisista oloista ja vastaavista seikoista.

Täsmentyneillä säädöksillä halutaan varmistaa muun muassa se, ettei asiakkaalle myydä sellaisia sijoitusvakuutuksia ja lisäpalveluja, joihin liittyviä kuluja asiakas ei ole ymmärtänyt. Asiakkaan tiedonantovelvollisuuden voidaan katsoa laajentuneen, koska häneltä pyydetään enemmän tietoja kuin aikaisemmin. Asiakkaan velvollisuutena on vastata hänelle esitettyihin kysymyksiin, joihin hänen edellytetään antavan oikeat ja täydelliset vastaukset.

Pohdintatehtävä: Mitkä kysymykset ovat mielestäsi sellaisia, että ne pitää aina esittää asiakkaalle? Onko sellaisia? Onko käytännössä mahdollista saada kaikki tarvittavat tiedot yhdessä asiakastapaamisessa?

Jos asiakas ei anna sijoitusvakuutuksen tarjoamista varten riittäviä tietoja, häntä on varoitettava siitä, ettei tarjottavien vakuutusten asianmukaisuutta tai soveltuvuutta pystytä arvioimaan. Joissakin ääriolanteissa vakuutusedustaja joutuu ehkä toteamaan, ettei edes tarjousta voida tehdä asiakkaan antamien puutteellisten ja kenties jopa ristiriitaisten tietojen vuoksi.

Tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnin seuraukset ovat vakuutusyhtiön ja vakuutusedustajien kannalta käytännössä ennallaan. Jos vakuutusturvan tarvetta ei selvitetä, saattaa vakuutusentaroajalle syntyä vahingonkorvauslain mukainen vastuu siitä, ettei valittu vakuutusturva ollutkaan asianmukainen tai asiakkaalle soveltuva. Vastaava tilanne voi olla kyseessä silloin, jos vakuutuksen tarjoaja laiminlyö arvioida vakuutuksen asianmukaisuuden asiakkaalle, ja tästä aiheutuu asiakkaalle myöhemmin taloudellista menetystä.

6.1 PRIIPS-asetus ja Finanssivalvonnan määräykset ja ohjeet

Kun vakuutusyhtiö tarjoaa vähittäismarkkinoille tarkoitettuja paketoituja ja vakuutusmuotoisia sijoitustuotteita, sen on noudatettava PRIIPS-asetuksessa (EU, No 1286/2014) säädettyjä periaatteita, joissa on muun ohessa säädetty avaintietoasiakirjan toimittamisesta.

Oikeusministeriö voi asetuksella antaa tarkempia säännöksiä mm. vakuutustoiminnan harjoittamisesta annettavien tietojen ilmoittamisesta (ks. kohta 6.1.1).

Finanssivalvonta voi antaa määräyksiä (VSL 9 a §, 20.3.2015/314)

- siitä, millä tavalla sijoitusvakuutuksen kulut, tuotot ja vakuutussäästöjen kertyminen lasketaan ja miten niistä ilmoitetaan asiakkaalle
- siitä, millaisia tietoja asiakkaalle on annettava hänen suorittamiensa vakuutusmaksujen perusteella kertyvän takaisinostoarvon kehityksestä
- siitä, millaisia tietoja asiakkaalle on annettava vakuutustapahtuman sattumisen jälkeen maksettavista korvauksista.

Finanssivalvonnan ohjeet ja määräykset koskevat Suomessa toimivia vakuutusyhtiöitä ja vakuutusedustajia. Finanssivalvonta on antamissaan määräyksissä omaksunut tulkinnan, jonka mukaan vakuutuksenantajan tulee kiinnittää asiakkaan huomiota erityisesti vakuutukseen liittyvien sijoituskohteiden riskeihin, mikä tarkoittaa, että vakuutuksen hakijalle tulee kertoa ainakin riskin ja tuoton keskinäisestä suhteesta, vakuutuksen arvon vaihteluista ja pääoman menettämisen mahdollisuudesta.

Finanssivalvonta suosittaa, että asiakkaan huomiota kiinnitetään vakuutuksen suositeltavaan vähimmäissijoitusaikaan sekä asiakkaan ja yhtiön väliseen sopimukseen perustuviin oikeuksiin ja velvollisuuksiin vakuutukseen liitettävien sijoituskohteiden seurannassa ja niihin liittyvissä toiminna.

- Finanssivalvonnan määräykset ja ohjeet 10/2012. Voimassa 1.4.2013 alkaen.
[Pitkäaikaissäätämissopimusten ja vakuutusten kulujen ja tuottojen ilmoittaminen](#)

6.2 Mitä ja miten tietoja annetaan

Kun asiakkaalle tarjotaan sijoitusvakuutuksia, hänelle on annettava tietoja esimerkiksi

- vakuutusten kuluista
- mahdollisista seuraamuksista, jos asiakas keskeyttää vakuutuksen
- maksusuunnitelmasta poikkeamisen aiheuttamista mahdollisista seuraamuksista
- verotuksesta
- sopimusten mahdolliseen uudelleenjärjestelyyn liittyvistä kuluista
- sijoitusvakuutusmuodoista ja –palveluista sekä niiden kuluista ja liitännäisveloituksista.

Lisäpalveluissa on kyse osana pakettia tai sopimusta myytävistä tuotteista tai muista palveluista kuin vakuutuksista. Esimerkiksi sijoitusvakuutuksen rahoittamiseksi tarjottava luotto on tässä tarkoitettu lisäpalvelu.

Tiedot pitää antaa hyvissä ajoin ennen sopimuksen tekemistä siten, että asiakkaalla on tosiasiallinen tilaisuus arvioida tilannetta ja tarvittaessa jättää sopimus tekemättä.

Asiakkaan sijoituskokemuksesta ja –tietämyksestä sekä sijoittamisen tavoitteista saamiensa tietojen perusteella vakuutuksen tarjoajan on kiinnitettävä asiakkaan huomiota erityyppisten sijoitusvakuutusten ja niihin liittyvien sijoituskohteiden valinnan kannalta olennaisiin seikkoihin. Olennaisia seikkoja ovat ainakin sijoituskohteet, tuotot ja pääoman kertyminen, kulut ja riskit sekä vakuutusehdoista esimerkiksi sopimuksen päättymisen.

Oikeusministeriön asetuksessa ([Asetus henkivakuutuksista annettavista tiedoista, 177/17.2.2011](#)) säädetään siitä, että ennen vakuutussopimuksen tekemistä on asiakkaalle annettava ainakin seuraavat tiedot

vakuutuksenantajasta:

1. nimi ja oikeudellinen muoto
2. kotipaikkavaltio sekä sen sivukonttorin tai muun edustajan sijaintivaltio, jossa sopimus tehdään
3. osoite kotipaikkavaltiossa sekä sivukonttorin tai muun edustajan sen toimipaikan osoite, jossa sopimus tehdään.
4. Lisäksi on annettava tieto siitä, mistä vakuutuksenantajan vakavaraisuutta ja taloudellista tilaa koskeva kertomus on saatavissa.

henkivakuutussopimuksesta:

1. vakuutusturvan sisältö ja, jos vakuutukseen voi liittää valinnaisia etuuksia, selvitys niistä
2. vakuutuksen voimassaolo ja irtisanominen
3. vakuutusmaksut ja, jos vakuutukseen liitetään valinnaisia etuuksia, niiden maksut eriteltynä
4. vakuutusmaksukaudet ja muut maksuehdot
5. mahdollisten lisäetujen määräytymis- ja jakamisperusteet
6. takaisinostoarvon ja vapaakirja-arvon määräytyminen sekä onko vakuutukseen sijoitettu pääoma turvattu ja missä määrin se on turvattu
7. sijoitussidonnaisiin vakuutuksiin liitettävissä olevat sijoituskohteet ja niiden luonne

8. vakuutuksenottajan oikeus peruuttaa sopimus ja peruuttamisoikeuden käyttämistä koskevat ehdot
9. yleiset tiedot kyseisen vakuutuksen verokohtelusta
10. onko vakuutuksenottajalla käytettävissään tuomioistuimen ulkopuolisia oikeussuojamenettelyjä ja miten niitä voi käyttää
11. sopimukseen sovellettava laki tai, jos osapuolet voivat valita sovellettavan lain, maininta siitä ja vakuutuksenantajan ehdotus lainvalinnasta.

Asiakkaalle on syytä korostaa sitä, että hänellä on velvollisuus tutustua saamiinsa tietoihin ja hänelle annettuihin aineistoihin huolellisesti. Asiakkaan kanssa käydyt keskustelut ja hänelle annetut materiaalit on syytä tarkasti dokumentoida mahdollisten kiistatilanteiden varalta. Tärkeä olisi dokumentoida ainakin se, miten neuvotteluissa esillä olleet mahdolliset epäselvyydet on asiakkaan kanssa selvitetty, ja mihin tulokseen on päädytty. Lopulta asiakas itse ratkaisee sen, millaisen riskitason hän hyväksyy ja millaisen tuotteen hän päätyy valitsemaan.

Edellä mainituissa ohjeistuksissaan Finanssivalvonta suosittelee, että myyjä dokumentoi ja säilyttää peruskartoituksessa saamansa tiedot asiakkaasta, jos asiakas tekee sopimuksen. Samoin tulisi dokumentoida ja säilyttää myös se, mitä tietoa asiakkaalle on annettu esimerkiksi tuote-esitteissä. Myös vakuutushakemus, vakuutussopimus ja vakuutukseen tehdyt muutokset suositellaan säilytettäväksi siten, että mahdollisen riitatilanteen syntyessä voidaan todentaa, millaisen hakemuksen perusteella sopimus on syntynyt, millaisena se tehtiin ja miten sitä on eri aikoina muutettu.

Esimerkki Sijoituslautakunnasta FINE-007837 (6.11.2018)

- *A:lle tehty sijoitusvakuutus oli sinänsä vastannut asiakkaan sijoituskokemusta ja -tavoitteita. Keskiriskisenkin sijoittajan kohdalla olennainen vakuutusturvan rajoitus on se, että vakuutuksen hoitopalkkio veloitetaan prosenttiosuutena vakuutusmaksusta. Lautakunta katsoi, että vakuutusyhtiöllä ei ollut oikeutta periä hoitokuluja täyttä määrää ensimmäisten 5 vuoden ajalta. Asiakkaan olisi kuitenkin pitänyt mieltää keskimääräiseen riskinottoon liittyvä tappioriski ja vakuutussopimuksen alkuvaiheen korkeampi kulutaso. Tämän vuoksi sijoitusriskin toteutuminen kuuluu osittain asiakkaan vastattavaksi. Lautakunta suositti, että vakuutusyhtiö maksaa hyvityksenä arvioimansa määrän 13.346 euroa. Tuon määrän ja takaisinostoarvon yhteismäärän jälkeen asiakkaan menetys oli 18 % vakuutukseen sijoitetusta pääomasta.*

6.3 Kulut

Vakuutuksia ja sijoituksia koskevan päätöksenteon tueksi asiakkaan pitää saada riittävät ja olennaiset tiedot kuluista ja tuotoista. Tiedot sijoitusvakuutuksiin liittyvistä kuluista pitää antaa **kootusti** siten, että asiakas saa **kokonaiskäsityksen** vakuutuksen kuluista ja niiden **kumulatiivisesta vaikutuksesta** vakuutuksen **tuottoon ja pääoman kertymiseen**.

Sijoitusvakuutusten kulujen kuormitusrakenne aiheuttaa usein sen, että asiakkaan on vaikea hahmottaa, miten kulut vaikuttavat pääoman kertymiseen. Hänen on myös vaikea hahmottaa, miten palveluntarjoajan sopimuksen aikana perimien kulujen kumulatiivinen määrä vaikuttaa pääomaan.

Tiedot kuluista on pyrittävä antamaan rahamääräisesti. Jos se ei ole mahdollista, asiakkaalle pitää kertoa kulujen määräytymisen perusteet eli niiden laskentatapa. Kulujen erittelyä pitää asiakkaan pyynnöstä tarkentaa esimerkiksi asiakirjojen avulla tai henkilökohtaisessa asiakastapaamisessa.

Kuluja, joista asiakkaalle pitää kertoa, ovat esimerkiksi:

- vakuutuksen järjestely- ja ylläpitomaksut
- vakuutusmaksuista menevät kulut
- vakuutusten hoitamisesta aiheutuvat kulut
- vakuutuksen tarjoamisesta perittävät kulut
- sijoituskohteista perittävät kulut
- verotukseen liittyvät kulut
- sopimusten mahdolliseen uudelleenjärjestelyyn liittyvät kulut.

Sijoituskohteista perittävät kulut riippuvat esimerkiksi siitä, tehdäänkö sijoitusaikana sijoitus-salkun koostumukseen muutoksia tai voiko muutoksia edes tehdä. Jos sijoituskohteisiin tehdään muutoksia, kuluihin voi vaikuttaa se, kuinka usein muutoksia tehdään ja kuka ne tekee.

Perittävät kulut riippuvat vakuutusyhtiöstä ja sopimukseen liitettävistä sijoituskohteista. Kulut voivat olla kiinteitä tai suhteellisia (esimerkiksi prosenttiosuus vakuutusmaksuista tai kertyneistä säästöistä). Vakuutukseen voi myös liittyä vuosittainen tai koko sopimusaikaa koskeva kulujen enimmäismäärä.

Kuluja voidaan periä esimerkiksi

- maksetuista vakuutusmaksuista
- vakuutuksen ylläpidosta säästö- ja eläkeaikana
- vakuutuksen takaisinostosta
- kuolemanvaravakuutuksesta vakuutusmaksun muodossa
- toimenpiteistä, kuten säästöjen siirrosta tai ylimääräisistä tiedotteista ja todistuksista.

Rahastoyhtiön perimät kulut, joita ovat esimerkiksi hoito-, merkintä- ja lunastuspalkkiot, alentavat yleensä rahasto-osuuden tai salkun arvoa, eikä niitä erikseen peritä asiakkaalta suoraan.

Tiedot pitää antaa asiakkaalle säännöllisesti myös sijoituksen voimassaoloaikana. Säännöllisyys tarkoittaa tässä sitä, että tiedot kuluista on annettava vähintään kerran vuodessa.

6.4 Tuotot ja pääoman mahdollinen menettäminen

Asiakkaalle pitää antaa tietoja siitä, miten vakuutuksen kulut vaikuttavat pääoman kertymiseen. Asiakkaan kannalta on yleensä havainnollisempaa verrata pääoman kertymistä eri palveluntarjoajien tarjoamissa vaihtoehdoissa kuin abstraktimpaa tuottokäsitettä.

Korkoperusteinen (perinteinen) malli: Vakuutusyhtiö kerää sijoituksina asiakkaiden vakuutusmaksuja pienissä erissä ja sijoittaa ne suurempina erinä eteenpäin. Vakuutusyhtiö sijoittaa maksut erilaisiin sijoituskohteisiin (esimerkiksi kiinteistöt, joukkovelkakirjalainat, osakkeet ja rahastot), joista kertyvän tuoton (esimerkiksi vuokra, korko, osinko ja myyntituotto) vakuutusyhtiö jakaa koron muodossa asiakkaille.

Yleensä asiakkaiden säästöille muodostuu

- sopimuksessa sovitus suuruista korkotuottoa (kuten laskuperustekorko, sopimus-korko tai takuu- tai vuosikorko)
- muuttuvamääräistä asiakashyvitystä lisäkorkona, jonka suuruuteen vaikuttaa vakuutusyhtiön kyky lisäkoron maksamiseen
- mahdollisesti myös kuolevuushyvitystä.

Asiakashyvitys voi olla ehdollinen, eli sitä ei välttämättä makseta joka vuosi. Laskuperustekorko voi myös olla hyvin alhainen tai jopa 0 %, jolloin asiakas ei saa korkotuottoa vakuutuksen säästöille. Vakuutukselle tulevan tuoton lisäksi vakuutusyhtiö vastaa siitä, että vakuutuksen säästö pääoma, eli maksetut maksut, joista vähennetään vakuutuksesta perityt kulut, palautuu asiakkaalle.

Sijoitussidonnaisessa mallissa asiakas valitsee sijoituskohteet, joiden arvojen muutosten mukaan tuotto määräytyy. Vakuutuksenottajan säästön arvo sidotaan hänen varoillaan hankittujen rahasto-osuuksien (tai muiden sijoituskokonaisuuksien) arvoon eli kurssiin. Säästön arvo muuttuu kurssin muutoksia vastaavasti.

Vakuutusyhtiö ostaa osuudet asiakkaan vakuutukseen maksamalla varoilla, eli se sijoittaa maksut asiakkaan valitsemiin kohteisiin. Ostetut osuudet omistaa vakuutusyhtiö.

Asiakkaalla on täysi riski siitä, miten sijoitusten arvo kehittyy. Kurssien noususta asiakas saa täyden ja välittömän hyödyn. Sijoitussidonnaisen vakuutuksen suosio perustuu pääosin perustekorkoisia vakuutuksia parempaan tuotto-odotukseen. Käytännössä vakuutusyhtiöt ovat rakentaneet valmiiksi tasapainotettuja yhdistelmärahastoja tai vastaavia, joissa asiakkaan riski on vähäisempi kuin yksittäiseen kohteeseen sijoitettaessa.

6.5 Riskit

Sijoitusvakuutuksiin liittyvistä riskeistä pitää kertoa asiakkaalle ymmärrettävästi.

Keskeinen periaate on se, ettei sijoitusten aikaisempi kehitys ole taee tulevasta kehityksestä. Asiakkaan pitää ymmärtää se, onko pääoman säilyminen taattu vai ei, ja se, että sijoitussidonnaisessa vakuutuksessa asiakkaalla on itsellään riski sijoitusten arvon kehittymisestä.

Asiakas tekee itse päätökset yksittäisistä sijoitustoimenpiteistä. Hän kantaa sijoituksiin ja niiden kohteiden vaihtamiseen liittyvän riskin. Asiakas voi myös menettää osan pääomasta tai koko pääoman.

Vakuutukseen liittyvä riski riippuu luonnollisesti siitä, millaisesta tuotteesta on kysymys. Riski vaihtelee sen mukaan, onko kyseessä

- laskuperustekorkoinen säästöhenkivakuutus
- sijoitussidonnainen säästöhenkivakuutus
- osaksi laskuperustekorkoinen ja osaksi sijoitussidonnaisen säästöhenkivakuutus
- vapaaehtoinen eläkevakuutus
- kapitalisaatiosopimus
- sijoitusvakuutus sopimus, johon asiakas ei ota tai tuotteeseen ei voida sisällyttää kuolemanvaraturvaa.

Sijoitusvakuuttamisessa riskejä aiheutuu myös esimerkiksi verotukseen tai muuhun lainsäädäntöön tulevista muutoksista.

Kun vakuutuksen tarjoaja antaa asiakkaalle tietoja sijoitusvakuutuksesta, hänen pitää varoittaa asiakasta riskeistä, jotka liittyvät

- vakuutukseen
- vakuutukseen liitettäviin sijoituskohteisiin
- ehdotettuun sijoitusstrategiaan.

Riskistä on varoitettava erityisesti, jos

- asiakas sijoittaa kerralla tai lyhyessä ajassa merkittävän summan varoja vakuutukseen
- sijoitettavaa varallisuutta ei hajauteta eri sijoituskohteisiin.

Asiakkaalle pitää myös kertoa, miten riskejä voidaan hallita tarkoituksenmukaisella tavalla, kun otetaan huomioon sijoittamisen tavoitteet. Riskejä vähentää esimerkiksi se, että sijoituksia tehdään pidemmällä ajanjaksolla ja että niitä ohjataan erityyppisiin heikosti keskenään korreloiviin sijoituskohteisiin.

Sijoitusvakuuttamiseen liittyviä riskejä asiakkaan kannalta ovat muun muassa:

- inflaatio eli rahan arvon aleneminen. Korkea inflaatio voi vaikuttaa alentavasti sijoitusten reaaliarvoon ja reaalityttöön, mikä merkitsee suurempaa riskiä kuin aikaisemmin. Asiakkaat voivatkin kysellä korkean inflaation ja korkotason aiheuttamista riskeistä heidän sijoitusvakuutuksissaan. Mitä ja miten kertoisit inflaatoriskistä? [Ks. Finanssivalvonnan ohjeistus asiakkaille, 2023](#)
- kuormitus-, korko- ja maksuperusteet, joiden mukaiset veloitukset peritään vakuutusmaksuista ja vakuutussäästöistä.
- vakuutusmaksun riskiperuste kuolemanvaravakuutuksissa.

Mitä taloudellisia riskejä sijoitusvakuutuksiin sisältyy?

Laskuperustekorkoisissa vakuutuksissa vakuutusyhtiö sijoittaa vakuutusmaksuista kertyneet varat. Asiakkaalle luvataan tietty korko, ja tämän koron lisäksi asiakkaalle voidaan luvata asiakashyvityksiä. Vakuutusyhtiö kantaa sijoitustensa arvonkehitykseen ja vakuutussopimusten korkolupaukseen liittyvän riskin.

Laskuperustekorkoisen vakuutuksen **tuotto-odotus** saattaa olla alhaisempi kuin sijoitussidonnaisen vakuutuksen. Tämä johtuu siitä, että arvopaperimarkkinoiden lainalaisuuksiin kuuluu se, että tuotto ja riski kulkevat käsi kädessä.

Pääoman menettämisen riski

Sijoitussidonnaisissa vakuutuksissa vakuutuksenottaja kantaa riskin sijoituskohteiden arvon kehityksestä, joten sijoitussidonnaiseen vakuutukseen liittyvät samat riskit kuin niihin sijoituksiin, joihin vakuutuksen arvo on sidottu. Vakuutuksenottaja voi menettää pääomansa osittain tai kokonaan sijoituskohteiden arvon laskiessa.

Kuluriski

Sijoitusvakuutuksista peritään kuluja ja palkkioita monessa muodossa. Tyypillisiä kuluja ovat vakuutusmaksuista perittävät maksu- ja kuormituspalkkiot, säästöistä perittävät hoitokulut ja

-palkkiot sekä varainhoitokulut ja toimenpidepalkkiot tai -maksut vakuutuksen päättämisestä ja takaisinostoarvon nostamisesta ennen sopimuksen sovittua päättymisaikaa. Kuluihin sisältyy myös kuolemanvaraturvasta maksettava vakuutusmaksu.

Asiakkaan kannalta kulut merkitsevät riskiä siitä, että vakuutukseen säästetty pääoma kuluu vakuutusmaksuihin ja vakuutusyhtiön perimään hoitokulukuormitukseen. Käytännössä vakuutusyhtiö veloittaa vakuutusmaksuja ja hoitokuluja säästösummasta.

Vakuutusmaksusta vakuutusyhtiö perii kuormitus- eli merkintäpalkkiota, kun maksu kirjataan saapuneeksi vakuutusyhtiöön ja ennen kuin rahat on kohdennettu niille määrättyyn sijoituskohteeseen. Vakuutuksen hoitopalkkion vakuutusyhtiö yleensä perii kuukausittain.

Sopimuksen voimassaoloaikana tehtävistä **takaisinostoista** tai säästöjen lunastamisesta sopimuksen erääntyessä veloitetaan usein erilaisia nostokuluja. Mahdollisesti pääomasta vähennetään myös kuolettamattomat hankintakustannukset. Jos hoitokulukuormitus on etupainotteinen, eli hoitokuluja kohdistetaan vakuutusajan alkuvuosiin enemmän kuin myöhempään vuosiin, vakuutuksen säästö pääomassa kulujen osuus voi olla huomattava. Esimerkiksi 1. vuoden jälkeen päättyvässä vakuutuksessa kokonaiskulut olisivat 2,5 % ja jos vakuutus ostetaan takaisin vasta 12 vuoden kuluttua, kokonaiskulut olisivat 0,70 % pääomasta.

Sijoituskohteista peritään hallinnointipalkkioita, joita kertyy käytännössä kaikista niistä sijoituksista, jotka sijoittaja on itselleen sopimukseensa valinnut. Rahastoa ylläpitävä taho perii ne vakuutusyhtiöltä, ja vakuutusyhtiö perii ne takaisin sijoittajalta vähentämällä kulut suoraan sijoituskohteen päivittäisestä arvosta. Kulut alentavat sijoituskohteista mahdollisesti saatavaa tuottoa ja sitä kautta ne vaikuttavat säästö pääomaan.

Vakuutusten kulut ja palkkiot siis vaikuttavat säästöille saatavaan tuottoon. Riskin ne muodostavat asiakkaalle siinä mielessä, että korkeat kulut voivat ”syödä” pääomaa siten, että tuottoa ei synny ja että lopulta koko pääoma on käytetty vakuutuksen ja sen sijoituskohteen aiheuttamiin kuluihin.

Markkina-, korko- ja valuuttakurssiriskit sekä liikkeellelaskijariski

Vakuutuksenottaja kantaa muun muassa **markkinariskin** eli riskin siitä, että vakuutussäästön arvo laskee, koska vakuutusten sijoituskohteiden markkina-arvot laskevat.

Jos vakuutuksenottaja on valinnut sijoitukseensa liitettäväksi korkorahastoja tai joukkolainoja, sijoitusten arvot laskevat korkojen noustua (ns. **korkoriski**).

Valuuttamääräisiin sijoituksiin liittyy **valuuttakurssiriski**.

Sijoitusvakuutuksissa ei ole talletussuojaa¹⁶ vastaavaa järjestelyä, joten niihin liittyy myös ns. **liikkeeseenlaskijariski** eli riski siitä, että säästöt menetetään vakuutusyhtiön joutuessa selvitystilaan. Vakuutusyhtiöiden konkurssit ovat harvinaisia, koska vakuutusyhtiöillä on oltava riittävä vakavaraisuuspääoma. Finanssivalvonta valvoo, että suomalaisten vakuutusyhtiöiden vakavaraisuus on säännösten edellyttämällä tasolla.

¹⁶ Talletuksia suojaa lakisääteinen talletussuojajärjestelmä, josta Suomessa vastaa Rahoitusvakausvirasto (RVV). Talletussuoja turvaa tallettajan tilillä olevia varoja, jos talletuspankki ajautuu pysyvästi maksukyvyttömäksi. Ks. [Talletussuoja Suomessa](#).

6.6 Asianmukaisuuden arviointi

Vakuutuksen tarjoajan pitää arvioida, ovatko suunniteltu sijoitusvakuutus ja siihen mahdollisesti liittyvät lisäpalvelut asiakkaalle asianmukaisia. Tällöin otetaan huomioon asiakkaan kyseiseen vakuutukseen liittyvää sijoitusalaan koskeva sijoituskokemus ja –tietämys. Kyse on siitä, että vakuutuksen tarjoajan on määritettävä, onko asiakkaalla tarvittava tietämys ja kokemus ymmärtää ehdotettuun tai pyydettyyn palveluun tai tuotteeseen liittyvät riskit.

Esimerkiksi, jos suunniteltu sijoitusvakuutus yksinään tai yhdessä lisäpalvelujen kanssa on monimutkainen ja riskitasoltaan korkea, sitä ei voida pitää asianmukaisena asiakkaalle, jolla on vähäinen sijoituskokemus ja –tietämys. Vakuutusedustajan on varoitettava tästä asiakasta, mutta varoituksen antaminen ei estä asiakasta hankkimasta kyseistä sijoitusvakuutusta tai lisäpalvelua. Asiakkaan pitää kuitenkin ymmärtää, ettei vakuutus ole hänelle asianmukainen, kun otetaan huomioon vakuutukseen sisältyvät riskit tai kulurakenne. Pelkkä ilmoitus siitä, että vakuutukseen saattaa liittyä riskejä, ei riitä.

Jos asiakas ei anna riittäviä tietoja, asianmukaisuutta ei voida arvioida. Vakuutuksen tarjoajan on silloin varoitettava asiakasta selkeästi ja ymmärrettävästi siitä, ettei sijoitusvakuutuksen ja lisäpalvelujen asianmukaisuutta voida arvioida. Jos vakuutuksen tarjoaja jättää antamatta asiakkaalle riittävät, selkeät ja ymmärrettävät tiedot tai jos tiedot ovat puutteellisia tai jopa virheellisiä, hänelle itselleen tai hänen toimeksiantajalleen voi syntyä vahingonkorvauslain mukainen korvausvelvollisuus¹⁷ asiakkaalle aiheutuvasta vahingosta.

6.7 Henkilökohtaisen suosituksen antaminen ja soveltuvuuden arviointi

Asiakkaan taloudellinen tilanne pitää selvittää siten, että selvityksen perusteella voidaan arvioida, millaisen sijoitustappion asiakas pystyy kantamaan, kun otetaan huomioon hänen muu varallisuutensa ja mahdolliset muuhun omaisuuteen liittyvät riskit.

Asiakkaan huomiota pitää kiinnittää

- sijoitusvakuutuksen tai siihen liitettyjen sijoituskohteiden kuluihin
- siihen, missä suhteessa kulut ovat
 - ✓ tavoiteltuun tuottoon
 - ✓ sijoitettavaan summaan
 - ✓ asiakkaan varallisuuteen.

Henkilökohtaisen suosituksen¹⁸ kannalta on olennaista, että vakuutuksenantajien ja vakuutusedustajien pitää ilmoittaa, antavatko ne henkilökohtaisia suosituksia tarjoamistaan vakuutuksista. Kyse on siitä, saako asiakas kyseiseltä toimijalta (kuten vakuutusmeklarilta tai asiamieheltä taikka vakuutusyhtiöltä) ylipäätään henkilökohtaisen suosituksen. Suosituksessa on kysymys neuvon antamisesta, ja se käsitetään erilliseksi palveluksi, josta vakuutusmeklari voi periä erillisen palkkion.

Kun vakuutusmeklari antaa henkilökohtaisen suosituksen, hänen on suositeltava asiakkaalle soveltuvia sijoitusvakuutuksia ja mahdollisia lisäpalveluita. Suositusta annettaessa on

¹⁷ Vakuutuslainsäädäntö, 2018, 5. painos, sivu 201. Ota kuitenkin huomioon, että ensisijaisesti vahingonkorvausvelvollinen on se taho, jonka puolesta henkilö toimii, eli esimerkiksi asiamiehen kohdalla toimeksiantajana toimiva vakuutusyhtiö ja työntekijän kohdalla hänen työnantajansa.

¹⁸ IDD-lainsäädännön voimaantulon yhteydessä käyttöön otettu uusi käsite.

otettava huomioon asiakkaan kyseiseen vakuutukseen liittyvää sijoitusalaan koskeva sijoituskokemus ja -tietämys, ja sijoittamisen tavoitteet sekä asiakkaan taloudellinen tilanne, mukaan lukien riskin- ja tappionsietokyky. Kun asiamies tai vakuutusyhtiö antaa asiakkaalle henkilökohtaisen suosituksen, suositus pitää perustella, eli asiakkaalle on selostettava, miksi suositeltu ratkaisu täyttää asiakkaan vakuutustarpeen parhaiten.

Suosituksista on käytävä ilmi ainakin se, miten suositeltu sijoitusvakuutus vastaa asiakkaan odotuksia, sijoitustavoitteita ja taloudellista tilannetta, sekä perustelut suositukselle. Vakuutuksen tarjoajan tulee arvioida, millaisen sijoitustappion asiakas pystyy kantamaan ja millaiset ovat sijoitusvakuutuksen tai siihen liitettyjen sijoituskohteiden kulut suhteessa tavoiteltuun tuottoon, sijoitettavaan summaan ja asiakkaan varallisuuteen.

Jos asiakas ei anna riittäviä tietoja sijoitusvakuutuksen ja siihen liittyvien lisäpalveluiden soveltuvuuden arvioimiseksi, vakuutuksen tarjoajan on varoitettava asiakasta siitä, että henkilökohtaista suositusta ei voida antaa.

Henkilökohtainen suositus pitää toimittaa asiakkaalle ennen vakuutussopimuksen tekemistä paperilla tai muulla pysyvällä tavalla. Myös puhelinmyynnissä (, joka on etämyyntiä,) annettuja tietoja pitää täydentää kirjallisesti¹⁹.

6.8 Tarjouslaskelman avaintiedot -malli ja avaintietoasiakirja

Määräysten ja ohjeiden tavoitteena on varmistaa, että asiakkaat saavat käyttöönsä riittävät ja olennaiset tiedot kuluista ja tuotoista finanssituotteista ja -palveluista koskevien päätösten tueksi ja vakuutuksen valitsemiseksi. Pyrkimyksenä on mahdollistaa samankaltaisten tuotteiden keskinäinen vertailu yhtenäisin perustein määriteltyjen oletusten pohjalta.

PRIIPS-asetus on velvoittanut paketoitujen sijoitustuotteiden kehittäjän laatimaan tuotteesta lyhyen, yleistajuisen ja määrämuotoisen **avaintietoasiakirjan**²⁰. Sen avulla pyritään helpottamaan paketoitujen tuotteiden vertailtavuutta. Tarkoituksena on, että asiakas saa sijoituspäätöksen tueksi tarvittavat tiedot yksinkertaisessa ja ymmärrettävässä muodossa. Avaintietoasiakirja annetaan asiakkaalle vakuutusmuotoisista sijoitustuotteista (säästöhenkivakuutukset ja kapitalisaatiosopimukset), mutta ei vapaaehtoisista eläkevakuutuksista.

Tarjouslaskelman avaintiedot -malli sisältyy Finanssivalvonnan määräyksiin ja ohjeisiin (10/2012) ja niiden liitteenä on esitelty **Tarjouslaskelman tiivistelmämallit**. Ohjeistuksessa todetaan, että tarjouslaskelma laaditaan sopimusten arviointia ja vertailua varten, mutta laskelma ei ole lupaus tulevasta tuotosta tai kertyvästä pääomasta, eikä se ole sitova kuvaus veloitetuista kuluista. Mallin mukaisissa laskelmissa esitetään arvioita kuluista, joita sopimukseen kertyvistä vakuutussäästöistä tulee asiakkaan maksettavaksi säästöaikana. Jos säästäjälle ei anneta tarjouslaskelmaa, arvioista tulee käydä ilmi, kuinka paljon sopimuksen on vähintään tuotettava kulujen kattamiseksi. Jos asiakkaalle annetaan tarjouslaskelma, arvio säästöaikana kertyvistä vakuutussäästöistä ja maksettavista kuluista laaditaan sillä oletuksella, että sopimus ei tuota mitään.

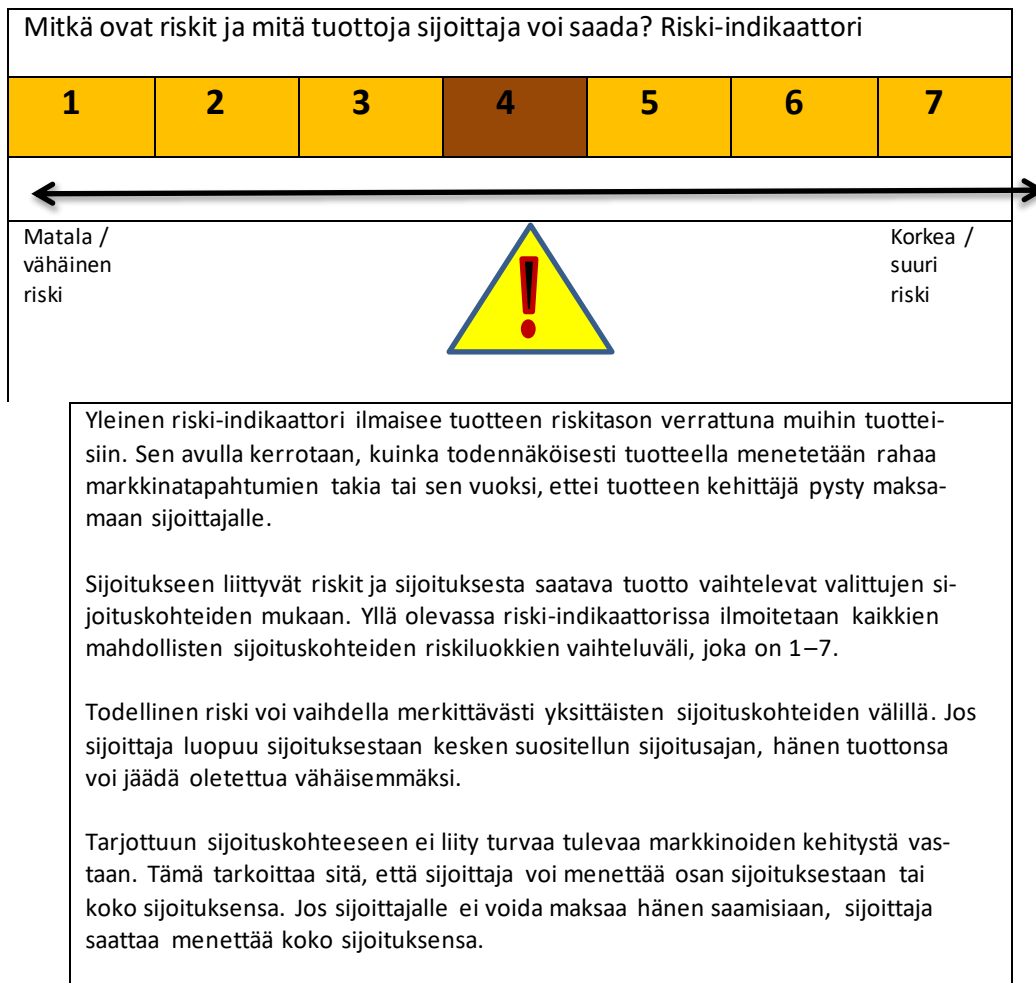
¹⁹ Tietojen antaminen suullisesti ei asiakkaan pyynnöstäkään riitä, vaan suullisesti annettuja tietoja on täydennettävä kirjallisesti, verkkosivuilla tai muulla pysyvällä tavalla. Tältä osin nykyiset vaatimukset poikkeavat aikaisemmasta laista (Laki vakuutusdustuksesta).

²⁰ **KID**, key information document. Finanssivalvonta on tehnyt 14.2.2019 päivätyn Teema-arvion PRIIPs-sääntelyn edellyttämistä avaintietoasiakirjoista. Ks. [FIVAn valvottavatiedote 2/2019](#)

Kun asiakkaalle tarjotaan sijoitusvakuutusta, hänelle on vakuutuksesta laaditun **avaintietoasiakirjan** lisäksi annettava myös **Tarjouslaskelman avaintiedot -mallin** mukaiset avaintiedot tarjottavasta vakuutus sopimuksesta. Avaintiedot voidaan esittää²¹ esimerkiksi avaintietoasiakirjassa tai sen liitteenä taikka asiakkaalle annettavassa tarjouslaskelmassa.

Vaikka määräykset eivät edellytä avaintietoasiakirjan antamista eläkevakuutus tuotteista, pitää tuotteista kuitenkin antaa asiakkaalle arvioita säästöaikana kertyvistä vakuutussäästöistä ja vakuutuksesta perittävistä kuluista. Finanssivalvonnan määräykset ja ohjeet sisältävätkin erikseen **tarjouslaskelman tiivistelmämallit** myös laskuperustekorkoisille eläkevakuutuksille ja sijoitussidonnaisille eläkevakuutuksille.

Seuraavassa on esimerkki avaintietoasiakirjan riskejä ja tuottoja koskevista kohdista:

6.9 Tiivistelmä tarjotuista palveluista

Tiivistelmä on vakuutusyhtiön antamaa vuositiedotetta vastaava asiakirja, jonka vakuutusmeklari antaa. Tiivistelmä voi olla erillinen asiakirja tai osa muita asiakkaalle annettavia asiakirjoja. Tiivistelmässä pitää ottaa huomioon sijoitusvakuutusten tyyppi, monimutkaisuus ja asiakkaalle tarjottavan palvelun luonne sekä asiakasryhmän piirteet. Siinä on selostettava

²¹ Kukin vakuutusyhtiö toimii omien käytäntöjensä mukaisesti.

asiakkaan lukuun suoritettujen liiketoimien ja palvelujen kustannuksia, jos liiketoimia ja palveluja hoitaa esimerkiksi sijoitussalkun hoitaja tai muu kuin asiakas itse. Tietojen pitää olla ymmärrettävässä muodossa ja niissä on keskityttävä olennaisiin seikkoihin.

6.10 Taatut ja takaamattomat etuudet

Osan sijoitusvakuutuksiin liittyvistä etuuksista vakuutusyhtiö on sitoutunut antamaan asiakkaalle. Joitakin etuuksia vakuutusyhtiö ei ole taannut, joten niihin liittyvän riskin kantaa vakuutuksenottaja.

Taattuja etuuksia ovat

- laskuperustekorko²²
- asiakashyvitykset
- takaisinostoarvo.

Takaamattomia etuuksia ovat

- pääoman arvon muutokset
- kustannukset, joita vakuutuksesta peritään.

Joissakin yhteyksissä taatut ja takaamattomat etuudet on virheellisesti liitetty vakuutusmeklareiden ja asiamiesten palkkioihin. Nykyisen lainsäädännön mukaan asiakkaalle pitää kertoa palkkioista ja muista vastikkeista aikaisempaa enemmän. Myös eturistiriitojen havainnointi ja välttäminen on säännelty tarkoin.

7 Vakuutusmeklarin velvollisuuksia

Tässä käydään läpi tiettyjä vakuutusten tarjoamisesta annetussa laissa olevia vakuutusmeklareita koskevia erityissäännöksiä. Asiamiehiä koskevia vastaavia säännöksiä on vakuutusoppimuskirjoissa.

7.1 Tasapuolinen analyysi ja henkilökohtainen suositus

Vakuutusmeklari toimii asiakkaan puolesta toimeksiantosopimuksen perusteella. Jos toimeksiantosopimuksessa ei ole toisin sovittu, henkilökohtaisen suosituksen pitää perustua tasapuoliseen analyysiin. Lähtökohtaisesti meklari arvioi suunnitellun sijoitusvakuutuksen soveltuvuuden asiakkaalle ja tekee tasapuolisen analyysin, jonka pohjalta hän antaa asiakkaalle henkilökohtaisen suosituksen. Suosituksessa meklari suosittelee asiakkaalle soveltuvaa vakuutusta.

Tasapuolista analyysiä ja henkilökohtaista suositusta varten vakuutusmeklari selvittää useiden markkinoilla tarjolla olevien vakuutusten ominaisuuksia. Meklari huolehtii siitä, että asiakkaan yksilöllinen vakuutustarve sekä tuotteiden ominaisuudet ja hintatiedot otetaan huomioon. Tasapuolinen analyysi luo hyvän perustan sille, että henkilökohtainen suositus täyttää asianmukaisesti asiakkaan vakuutustarpeet. Henkilökohtainen suositus on pakko antaa,

²² Kannattaa ottaa huomioon, että korko voi myös olla 0 %.

jos se on asiakkaan kotivaltion lain mukaan pakollista, ja kyseessä on muu ETA-valtio kuin Suomi.

Meklari sisällyttää tasapuoliseen analyysiin riittävän kattavasti eri vakuutusyhtiöiden tarjoamat vaihtoehdot. Vertailtavien vakuutusten määrään vaikuttavat esimerkiksi tarjolla olevien vakuutusten määrä ja se, onko toimeksiantosopimuksessa sovittu, mitä tuotteita vertaillaan. Asiakkaan pitää tasapuolisen analyysin perusteella pystyä arvioimaan, mihin meklarin ehdotus vakuutustarpeen kattamiseksi perustuu ja miksi meklari on katsonut ehdotuksensa parhaiten täyttävän asiakkaan vakuutustarpeet.

Henkilökohtaisen suosituksen antaminen perustuu osapuolten väliseen sopimukseen ja meklari voi periä siitä sopimuksen mukaisen maksun²³. Suosituksen pitää perustua asiakkaan henkilökohtaisiin olosuhteisiin ja asiakkaan niistä antamiin riittäviin tietoihin. Meklarin pitää myös perustella antamansa henkilökohtainen suositus ja kerrottava, miksi suositeltu vakuutus täyttää parhaiten asiakkaan vakuutustarpeen. Pelkkä lain edellyttämien tietojen antaminen ennen sopimuksen tekemistä ei ole henkilökohtaisen suosituksen antamista. Meklarin on myös varmistettava henkilökohtaisen suosituksen puolueettomuus ja asiakkaan etu.

Asiakkaan kanssa tehdystä toimeksiantosopimuksesta siis riippuu se, tekeekö meklari tasapuolisen analyysin ja antaako hän henkilökohtaisen suosituksen²⁴. Tasapuolisen analyysin tekeminen ei ole poikkeuksettomassa yhteydessä henkilökohtaisen suosituksen antamiseen. Vaikka meklari tekee tasapuolisen vertailun, hänellä ei välttämättä ole velvollisuutta antaa asiakkaalle henkilökohtaista suositusta vakuutuksen valitsemiseksi. Toimeksiantosopimuksessa osapuolet voivat sopia nimenomaisesti siitä, ettei meklari tee tasapuolista analyysiä. Sopimuksessa voidaan sopia myös siitä, että tasapuolisen analyysin tekemisen ja tietojen antamisen jälkeen asiakas itse arvioi, mikä vakuutus hänelle sopii. Tällöin meklari ei anna henkilökohtaista suositusta.

Hyvä vakuutusmeklaritapa edellyttää, että meklari esittää asiakkaalle perustellun käsityksensä myös muista asiakkaan kannalta paremmista vaihtoehdoista, jos asiakas selkeästi haluaa jotain oman etunsa vastaista vakuutusta. Tällöin meklari esimerkiksi mainitsee kuluiltaan alhaisemmista tai riski-tuottosuhteeltaan paremmista vakuutuksista.

Ammattitaitoisen ja huolellisen palvelun on katsottu edellyttävän, että meklari saa riittävät tiedot. Jos asiakas ei meklarin pyynnöistä huolimatta anna riittäviä tietoja, henkilökohtaista suositusta ei saa antaa, ja tästä pitää ilmoittaa asiakkaalle.

8 Muita tilanteita

8.1 Toimet sopimuksen syntymisen jälkeen

Vakuutusyhtiön on viivytyksettä vakuutus sopimuksen tekemisen jälkeen annettava asiakkaalle vakuutus kirja, johon on merkitty sopimuksen keskeinen sisältö.

Ota huomioon se, että sijoitusvakuutus tulee yleensä voimaan vasta ensimmäisen vakuutusmaksun maksamisen jälkeen, minkä jälkeen vakuutusyhtiö toimittaa sopimusasiakirjat vakuutuksenottajalle. Ensimmäinen maksu on maksettava 30 päivän kuluessa siitä, kun

²³ Vakuutusmeklari ei saa periä maksua lakisääteisen tiedonantovelvollisuuden täyttämiseksi.

²⁴ Laki vakuutusten tarjoamisesta 36 § 4 mom. ja 37 § 1 mom. Toimeksiantosopimuksessa voidaan siis sopia, ettei meklari tee tasapuolista analyysiä eikä anna henkilökohtaista suositusta.

vakuutuksenottaja on allekirjoituksellaan hyväksynyt tarjouksen tai kun vakuutusyhtiö on hyväksynyt asiakkaan hakemuksen²⁵.

Vuosittain vakuutusyhtiö toimittaa asiakkaalle tiedotteen, jossa kerrotaan vakuutusmäärä, eli sijoitusvakuutuksen säästö pääoma, ja muita seikkoja, joilla on vakuutuksenottajalle ilmeistä merkitystä. Tiedotteessa on mainittava vuoden aikana sijoitusvakuutukseen tai siihen liitettuihin sijoituskohteisiin tehdyistä muutoksista ja niistä perityistä kuluista.

Jos vakuutusmeklari on sitoutunut arvioimaan sijoitusvakuutuksen asianmukaisuutta asiakkaalle säännöllisesti, se tulee tehdä vähintään kerran vuodessa.

8.2 Uuden vakuutuksen peruuttaminen

Vakuutuksenottajalla on oikeus **peruuttaa** tekemänsä sijoitusvakuutus ilmoittamalla siitä kirjallisesti 30 päivän kuluessa siitä päivästä, jona hän on saanut tiedon siitä, että vakuutusyhtiö on hyväksynyt hänen vakuutushakemuksensa²⁶. Etämyynnissä määräaika ei ala kulua, ennen kuin vakuutuksenottaja on saanut etämyynnissä edellytetyt ennakkotiedot ja vakuutusehdot pysyvällä tavalla. Käytännössä vakuutusyhtiö ilmoittaa hyväksyneensä asiakkaan vakuutushakemuksen ja lähettää ensimmäistä vakuutusmaksua koskevan veloituksen. Sopimus tulee voimaan sen jälkeen, kun asiakas on maksanut vakuutusmaksun. Jos asiakas ei maksa maksua määräajassa, sopimus **raukeaa** eikä se tule voimaan.

Peruuttamisoikeus on myyntitavasta riippumaton, ja se koskee säästöhenki- ja eläkevakuutuksia sekä kapitalisaatiosopimuksia²⁷. Jos esimerkiksi eläkevakuutus sopimukseen on sisällytetty liitännäisvakuutuksena kuolemanvaravakuutus, myös se päättyy, kun päävakuutus, eli eläkevakuutus peruutetaan. Muuhun rahoituspalveluun liittyvä vakuutus peruuntuu, kun kulluttaja peruuttaa pääsopimuksen eli esimerkiksi lainasopimuksen, johon on liittynyt lainaturvavakuutus.

Vakuutusyhtiön tulee viipymättä palauttaa kaikki vakuutuksenottajan maksamat vakuutusmaksut, jos sopimus ei tule voimaan asiakkaan peruutettua sen. Vakuutusyhtiöllä on oikeus vähentää palautettavasta vakuutusmaksusta sijoituskohteen arvonalennusta vastaava määrä, jos vähennysoikeudesta on ilmoitettu vakuutuksenottajalle ennen sopimuksen tekemistä. Riski sijoituskohteen arvon alenemisesta peruuttamisaikana kuuluu vakuutuksenottajalle.

Maksun periminen²⁸ liitännäisvakuutuksen mukaisesta vakuutusturvasta edellyttää, että maksusta tai sen määräytymisperusteista on etukäteen ilmoitettu vakuutuksenottajalle.

Pohdintatehtävä: Millaisissa tilanteissa asiakas yleensä haluaisi peruuttaa tekemänsä uuden sijoitusvakuutuksen?

²⁵ Ensimmäisen maksun maksamista koskevat käytännöt voivat vaihdella eri vakuutusyhtiöissä ja ne kannattaakin aina tarkistaa vakuutusehdoista. Kyse on ns. **ennakkomaksuehdosta**. Vakuutuslainsäädännön 38 §:n 1 momentin mukaan vakuutusmaksu on maksettava kuukauden kuluessa siitä, kun vakuutusyhtiö on lähettänyt maksua koskevan laskun.

²⁶ Vakuutuslainsäädännön 13 a § (21.1.2005/30).

²⁷ Myös kapitalisaatiosopimuksen voi peruuttaa vastaavalla tavalla. (VSL 13 a §:n säännöksiä sovelletaan lain 4 a §:n mukaan myös kapitalisaatiosopimukseen; 20.4.2018/238.)

²⁸ Kiinnitä huomiota siihen, että vakuutusyhtiöllä on oikeus maksuun vain siltä ajalta, jonka sen vastuu on ollut voimassa. Jos liitännäisvakuutus peruutetaan, se ei tule lainkaan voimaan, eikä vakuutusyhtiö voi periä siitä maksua.

8.3 Irtisanominen peruuttamisajan jälkeen

Sijoitusvakuutukseen saatetaan maksaa heti vakuutuksen alkaessa merkittäviä vakuutusmaksuja. Jos asiakas haluaa **irtisanoa** muun sijoitusvakuutuksen kuin eläkevakuutuksen, hän voi tehdä sen milloin tahansa - vaikka pian vakuutuksen ottamisen ja sen voimaantulon jälkeen.

Kun peruuttamiseen mahdollisuuden antava aika on kulunut umpeen, vakuutuksenottaja voi irtisanomalla päättää vakuutuksen. Vakuutus sopimus on siis tullut voimaan ja on voimassa asiakkaan määrittämään päättymispäivän saakka.

Irtisanomisen vuoksi päättyneestä vakuutuksesta vakuutuksenottajalle maksetaan vakuutuksen takaisinostoarvo. Takaisinostoarvo voi vakuutuksen alkuvaiheessa olla maksettua maksua pienempi. Tämä liittyy vakuutuksesta perittävään kulukuormitukseen ja sijoituksen arvon alenemiseen.

Eläkevakuutuksen lopettaminen kesken vakuutusajan ja kertyneen säästö pääoman ostaminen yhdellä kertaa pois vakuutuksesta on mahdollista vain rajoitetusti.

8.4 Sopimuksen erääntyminen voimassaoloajan päättyessä

Kun säästöhenkivakuutuksen voimassaoloaika päättyy, eli sopimuksen säästö pääoma **erääntyy** vakuutuksenantajan maksettavaksi, vakuutuksen säästösumma maksetaan vakuutuksenottajan määräämälle edunsaajalle. Jos vakuutuksenottaja on kuollut sijoitusvakuutuksen voimassaoloaikana, ja sopimuksessa olleesta edunsaajasta on tullut vakuutuksen omistaja, korvaus maksetaan edunsaajana olleelle vakuutuksen omistajalle.

Kun kapitalisaatiosopimuksen voimassaoloaika päättyy, vakuutusyhtiö maksaa vakuutuksen säästösumman vakuutuksenottajalle tai sopimuksen muulle omistajalle, jos alkuperäisen vakuutuksenottajan tilalle on tullut uusi vakuutuksen omistaja (esimerkiksi vakuutuksenottaja on myynyt sopimuksen vastiketta vastaan sopimuksen voimassaoloaikana).

Eläkevakuutus sopimuksessa sovitaan eläkeikä ja eläke aika, eli mistä ajankohdasta alkaen ja kuinka pitkään eläkettä maksetaan. Eläkeajan alkamisen jälkeen vakuutukseen ei voi enää maksaa maksuja, eli vakuutus siinä mielessä päättyy. Vakuutuksen voidaan kuitenkin katsoa olevan voimassa niin kauan kuin eläkettä maksetaan eli kun vakuutuksessa määritelty eläke aika on päättynyt ja tai kun eläkkeensaaja on kuollut. Viimeisen eläke-erän maksamisen jälkeen vakuutusyhtiö lähettää ilmoituksen siitä, että eläkkeen maksaminen ja samalla vakuutus päättyvät. Yleensä ei riitä, että eläkevakuutukseen sisältyvä kuolemanvaraturva päättyy²⁹ siinä vaiheessa, kun eläkkeen maksaminen eläkkeensaajalle alkaa. Tämän vuoksi säästö pääomasta perittävällä maksulla ylläpidetään kuolemanvaravakuutusta eläkkeensaajan elin aikana tai eläkkeen maksamisen päättyessä sopimuksessa määriteltynä ajankohtana.

8.5 Sopimuksen päättyminen vakuutustapahtuman vuoksi

Vakuutukseen perustuva korvausvaatimus pitää esittää vakuutusyhtiölle vuoden kuluessa siitä, kun korvauksenhakija sai tietää

²⁹ Jos eläkkeensaaja kuolee pian eläkeajan alkamisen jälkeen, suuri osa säästöistä jäisi hänen omaistensa kannalta katsottuna hukkaan, jos henkivakuutusturva ei olisi voimassa.

- vakuutuksen voimassaolosta
- vakuutustapahtumasta ja
- siitä aiheutuneesta vahinkoseuraamuksesta.

Korvauksen hakijan pitää antaa vakuutusyhtiölle sellaiset asiakirjat ja tiedot, jotka tarvitaan vakuutusyhtiön vastuun selvittämiseksi ja joita häneltä kohtuudella voidaan vaatia, kun otetaan huomioon myös vakuutusyhtiön mahdollisuus hankkia selvitys.

Vakuutusyhtiö maksaa korvauksen viimeistään kuukauden kuluessa tarvittavien asiakirjojen ja tietojen saamisesta. Samassa ajassa vakuutusyhtiön ilmoittaa, jos korvausta ei suoriteta.

Hyvä vakuutustapa vaatii, että korvauspäätös perustellaan. Perustelut ovat erityisen tärkeitä silloin, kun päätös on hylkäävä tai se muutoin poikkeaa korvaushakemuksesta. Hyvin perusteltu päätös on eduksi ratkaisijalle, päätöksen saajalle ja asian mahdolliselle jatkokäsittelylle.

Vakuutusyhtiö liittyy korvauspäätökseen muutoksenhakuohjauksen, jos osa asiakkaan vaatimuksista osa on hylätty tai jos korvausta ei lainkaan makseta.

- Korvauksen hakijalla on 3 vuotta aikaa nostaa kanne vakuutusyhtiötä vastaan, ja kanne voidaan nostaa kantajan kotipaikan tuomioistuimessa.
- Jos asia saatetaan ennen määräajan kulumista vireille kuluttajariitalautakunnassa tai Vakuutus- tai Sijoituslautakunnassa, aika kanteen nostamiselle ei katkea.
- Korvauksenhakija menettää oikeuden korvaukseen, jos hän ei esitä korvausvaatimusta määräajassa. Oikeus korvaukseen vanhenee 10 vuodessa.

9 Sijoitusvakuuttamisen markkinatilanne

9.1 Vakuutustutkimus 2022 ja Pankkibarometri 3/2024

[Vakuutustutkimuksen 2022](#)³⁰ mukaan suomalaiset ovat varsin tyytyväisiä vakuutusyhtiöihin ja vakuutusyhtiöiden tapaan toimia. Tyytyväisyys vakuutusmenettelyyn ja saatuun korvaukseen oli kasvussa. Suomalaisten yleinen vakuutusturva on varsin kattava ja mitään merkittävää muutosta edelliseen vuoden 2020 tutkimukseen ei ole tapahtunut. Korona ei ollut käytännössä vaikuttanut suomalaisten vakuutusturvaan. Vain 3 % kertoi koronan vaikutuksista. Puolet vastaajista kertoi parantaneensa ja puolet heikentäneensä vakuutusturvaansa.

Eläkevakuuttaminen ja sijoitukset vakuutustuotteiden kautta on vähentynyt trendinomaisesti. Vapaaehtoisten eläkevakuutusten ja säästöhenkivakuutusten suosio on tutkimuksen mukaan laskenut. Tulevaisuuden riskeistä suurimpina nähdään omaan tai lähimmäisen terveyteen taikka tapaturman sattumiseen liittyvät uhkat.

Yhteiskunnan ja yksilön vastuunjako nähdään erillisinä. Vain 25 % vastaajista uskoi pystyvänsä hankkimaan kaikki tarvitsemansa palvelut lakisääteisen eläkkeen turvin, jos elää yli 80-vuotiaaksi. Tässä on laskua edelliseen mittaukseen 6 prosenttiyksikköä. Vastaajista 73 % uskoo, että kansalaiset joutuvat tulevaisuudessa kustantamaan palveluja yhä enemmän itse esim. oman vakuutuksen turvin tai muuten niihin varautumalla.

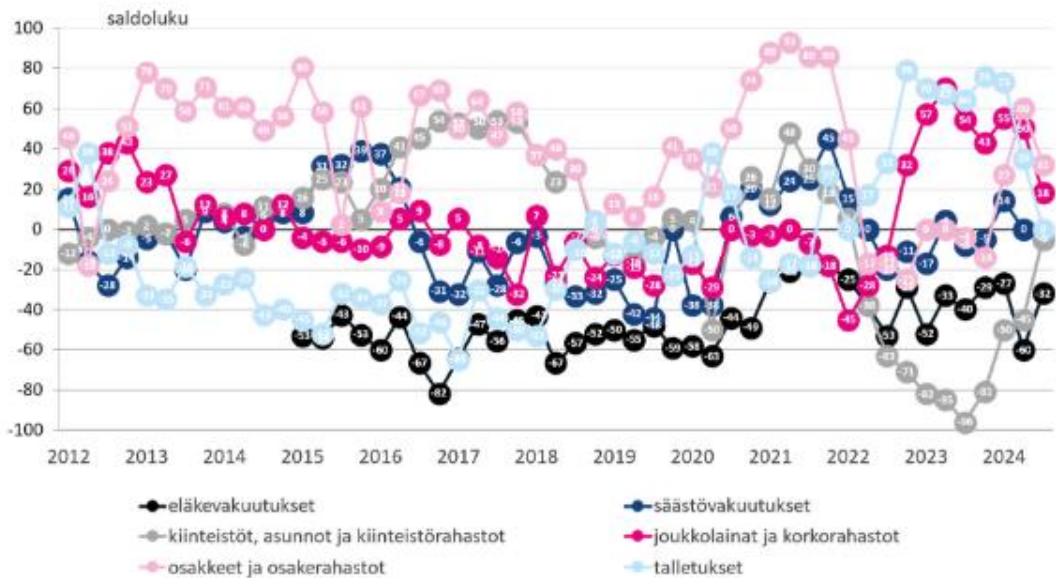
³⁰ Finanssiala ry tekee tutkimuksen yleensä kahden vuoden välein. Vakuutustutkimuksia on tehty vuodesta 2012 alkaen. Vuoden 2022 tutkimuksen kohderyhmässä oli 18-79-vuotiaita mannersuomalaisia ihmisiä (N=1000).

[Pankkibarometrissä III/2024](#) todetaan, että kuluttajien luottamus omaan talouteen on nousut, mutta se on yhä melko matalalla tasolla. Kotitalouksien sijoituskohteiden suosiokäyrien mukaan osakesijoitusten suosio on kasvanut ja korkorahastojen suosio on hyvä. Rahalle etsitään nyt rohkeammin tuottoa. Kyselyyn vastanneet pankinjohtajat ovat arvelleet asuntolainojen (omaan asuntoon, remontointiin tai sijoitusasuntoon) kysynnän olevan kasvussa. Eläke- ja säästövakuutusten suosio on edelleen heikkoa.

Barometrin mukaan yritysten kohdalla talustilanteen ja -näkömien palautuminen kohti normaalia näkyy luotonkysyntää koskevissa odotuksissa. Pankkiluottojen käyttö rahoituslähteenä on voimakkaimmin kasvava rahoitusmuoto.

Barometriin sisältyvästä kaaviosta näkyy eri sijoituskohteiden suosio kotitalouksien keskuudessa vuosina 2012 – 2024.

Kuvio 4. Eri sijoituskohteiden suosio kotitalouksien keskuudessa tällä hetkellä

9.2 Vakuutusvuosi 2023

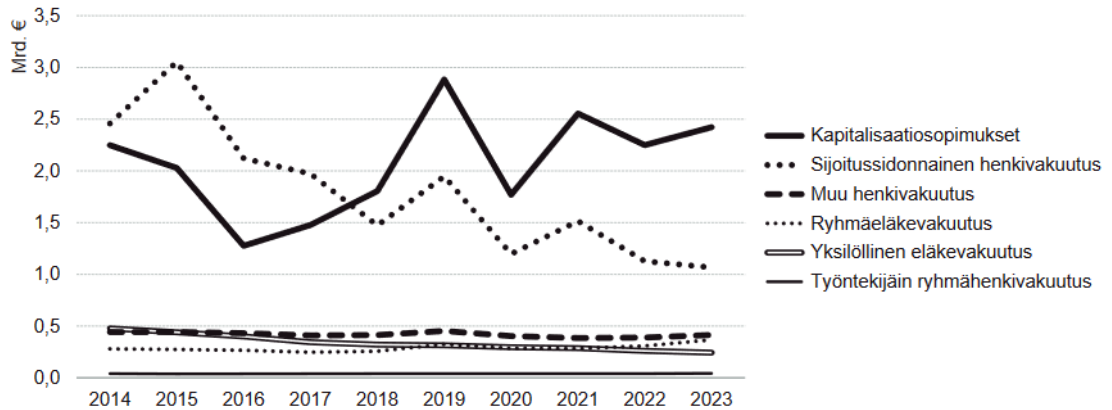
Vakuutusyhtiöiden maksutulo kasvoi 4 % vuonna 2023 ja oli 28,3 miljardia euroa. Korvauksia ja eläkkeitä maksettiin 27,7 miljardia euroa, ja niiden kasvu oli 7 %. Vakuutusyhtiöiden sijoitusten tuotto oli 6 %. Parhaiten tuottivat osakesijoitukset (9 %).

Henkivakuutuksen maksutulo kasvoi 4 %, yhteensä 4,6 miljardiin (vuonna 2022 se oli 4,4 miljardia ja 5,1 miljardia euroa vuonna 2021). Henkivakuutusyhtiöiden maksutulosta 85 prosenttia on sijoitussidonnaisia. Henkivakuutuksesta maksettiin korvauksia 5 % vähemmän kuin vuonna 2022. Eniten vähenivät säästösommien takaisinmaksut, ja eläkkeitä maksettiin 11 prosenttia vähemmän. Takaisinostoja oli 2,3 miljardia euroa, eläkkeitä 1,2 miljardia sekä muita korvauksia 0,5 miljardia euroa.

Sijoitussidonnaisten henkivakuutusten maksutulo laski (5 %) 1,1 miljardiin euroon. Kapitaalisatiosopimusten maksutulo nousi (8 %) 2,4 miljardiin euroon. Muun henkivakuutuksen maksutulo kasvoi 6 prosenttia, ja maksutuloa kertyi 414 miljoonaa euroa.

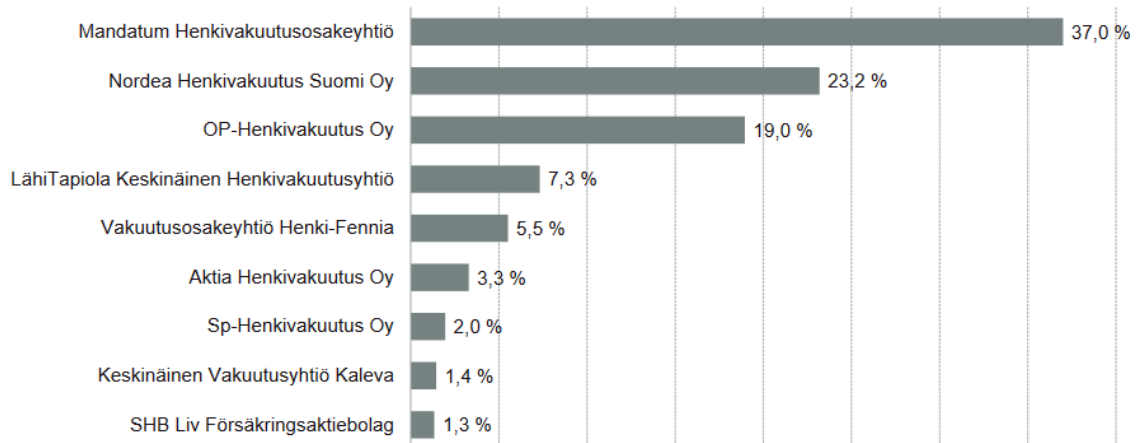
Yksilöllisen eläkevakuutuksen alamäkeä ei ole saatu paikattua, ja maksutulo pieneni 7 prosenttia 243 miljoonaan euroon (v. 2022 se oli 260 miljoonaa euroa). Vapaaehtoisen ryhmäeläkevakuutuksen maksutulo kasvoi 19 prosenttia 367 miljoonaan euroon, mistä määrästä 200 miljoonaa euroa oli sijoitussidonnaista.

Seuraavasta kaaviosta näkyy henkivakuutuksen maksutulon kehitys vuosina 2014 – 2023.

Kuvio 6. Henkivakuutuksen maksutulon kehitys 2014 – 2023

Henkivakuutuksen markkinaosuutta mitataan sekä maksutulolla että vakuutussäästöillä. Vuonna 2023 kolme suurinta yhtiötä hallitsi markkinoita molemmilla mittareilla ja niiden yhteenlaskettu osuus oli yli 79 prosenttia.

Kuvio 7. Henkivakuutuksen markkinaosuudet 2023

9.3 Etämyynti puhelimitse

Vuoden 2023 alussa tuli voimaan kuluttajansuojalain muutos (lain 6 a luvun uusi 11 b §), jonka mukaan vakuutusyhtiön pitää vahvistaa puhelinneuvottelun aikana tekemänsä vakuutustarjous kirjallisesti tai muulla pysyvällä tavalla. Vahvistusmenettely koskee tilanteita, joissa vakuutusyhtiö on puhelimitse ottanut kuluttajaan yhteyttä tarjotakseen ja/tai myydäkseen vakuutuksen (tai vakuutuksia), ja kun kuluttaja on ilmoittanut halustaan tehdä vakuutus sopimus.

Vahvistusmenettely sisältää sen, että vakuutusyhtiö lähettää puhelinkeskustelun päättymisen jälkeen (ei puhelinkeskustelun aikana) asiakkaalle kirjallisen tarjouksen asianmukaisine asiakirjoinen, joita yleensä ovat tuoteseloste, avaintietoasiakirja, laskelmat ja vakuutusehdot sekä mahdolliset muut tarjouksen sisällön osoittavat dokumentit. Ajatuksena on se, että asiakas voi tämän jälkeen rauhassa tutustua tarjoukseen ja ottaa siihen kantaa. Kirjallisesti tai muulla pysyvällä tavalla toimittaminen merkitsee sitä, että asiakkaan pitää voida tallentaa saamansa asiakirjat ja toisintaa ne muuttumattomina. Vakuutusyhtiöllä on näyttövelvollisuus kirjallisen vahvistuksen toimittamisesta.

Uusi vahvistusmenettely ei vaikuta vakuutussopimuksen syntymiseen, vakuutusyhtiön vastuun alkamiseen tai vakuutussopimuksen irtisanomiseen taikka peruuttamiseen liittyneisiin säännöksiin. Vakuutussopimus syntyy, kun asiakas pysyvällä tavalla ilmoittaa hyväksyvänsä vakuutusyhtiön hänelle pysyvällä tavalla lähettämän tarjouksen. Jos asiakas ilmoittaa, ettei hän hyväksy vakuutusyhtiön kirjallisesti lähettämää tarjousta, vakuutussopimusta ei synny, ja tarjous raukeaa. Jos asiakas ei vastaa mitään, tarjous raukeaa vakuutusyhtiön asettaman tarjouksen voimassaoloajan kuluttua umpeen. Tällöinkään ei synny vakuutussopimusta, eikä asiakkaan pysyvällä tavalla hyväksyvää vastausta tarjoukselle ole siis olemassa.

Asiakkaalla on vakuutussopimuslain mukainen oikeus peruuttaa uusi sijoitusvakuutus 30 päivän aikana sen alkamisesta. Kun asiakas on kirjallisesti vahvistanut hyväksyvänsä vakuutusyhtiön vahvistaman (puhelimitse tehdyn) vakuutustarjouksen ja maksanut ensimmäisen vakuutusmaksun, eli siitä kun vakuutussopimus on syntynyt, vakuutus voidaan kokonaan peruuttaa. Kun asiakas on muissa tilanteissa (eli esim. silloin, kun 30 päivän määräaika on kulunut loppuun) hyväksynyt vakuutusyhtiön tarjouksen ja kun vakuutussopimus on syntynyt, asiakas voi irtisanoa vakuutuksen.

Vahvistusmenettelyä koskevia (11 b §:n) säännöksiä ei sovelleta, kun kuluttaja itse ottaa yhteyttä vakuutusyhtiöön puhelimitse tai kun vakuutusyhtiö (tai sen edustaja, asiamies) on ottanut yhteyttä asiakkaaseen nimenomaan asiakkaan pyynnöstä. Tällöin sovelletaan muita etämyyntisäännöksiä esimerkiksi puhelinkeskustelussa annettavista ennakkotiedoista ja vakuutuksesta annettavista tiedoista sekä siitä, missä vaiheessa ja minkä muotoisina asiakkaan tulee saada vakuutussopimuksen tekemisessä tarvittavat tiedot. Näissä tilanteissa vakuutusyhtiö ja asiakas voivat sopia siitä, että vakuutussopimus syntyy puhelinkeskustelun aikana ja että vakuutusyhtiö viipymättä sopimuksen solmimisen jälkeen toimittaa vakuutussopimuksen ja muut asiakirjat pysyvällä tavalla asiakkaalle.

9.4 Sotariski ja henkilövakuutukset

Koska sodan mahdollisuus ja sodasta aiheutuvat riskit eivät ole ennakoitavissa ja ennalta arvioitavissa, ne on rajattu pois tavanomaisten vakuutusten korvauspiiristä. Vakuutussopimukseen sisältyvien ehtojen mukaan sodasta aiheutuvia vahinkoja ei korvata henki-, säästöhenki-, eläke- ja muista henkilövakuutuksista.

Kapitalisaatiosopimuksessa voi olla ylivoimaista estettä³¹ koskeva ehto, jonka mukaan vakuutusyhtiöllä ei ole vastuuta vahingosta, joka mahdollisesti aiheutuu siitä, että korvauksen

³¹ Ns. Force Majeure -lauseke. Ylivoimainen este voi olla esimerkiksi sota tai viranomaisen antama kieltö tai määräys. [Tieteen termipankin](#) määritelmän mukaan kyse on osapuolista riippumattomasta, ulkopuolisesta, odottamattomasta poikkeuksellisesta tapahtumasta, joka estää sopimuksenmukaisen suoritusvelvollisuuden täyttämisen siten, että tämän vaikutuksen torjuminen on osapuolen normaalien vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella. Force Majeure -esteeseen osapuoli voi vedota, vaikkei sitä ole sopimuksessa erikseen mainittu.

maksaminen viivästyy (esimerkiksi) sodasta tai poliittisesta levottomuudesta taikka muusta sellaisesta syystä, johon vakuutusyhtiö ei ole voinut ennakolta vaikuttaa.

Sotariskiä henkivakuutuksessa koskevan vakuutuslain 37 a §:n (13.6.2003/496, voimassa 1.1.2004 alkaen) mukaan vakuutusyhtiö ei saa henkivakuutusta tai sen lisävakuutusta koskevassa sopimuksessa vedota sopimusehtoon, jonka mukaan vakuutuksenantaja vapautuu vastuusta tai hänen vastuunsa vähenee, kun vakuutettuna olevan **Suomen kansalaisen tai Suomessa asuvan henkilön** kuolema tai työkyvyttömyys aiheutuu **Suomeen kohdistuvasta** aseellisesta hyökkäyksestä tai sodasta. Sodan aikana vakuutuksenantajalla on oikeus periä **sotalisämaksu** niistä vakuutuslain 37 a §:n mukaisista, joita riskin lisääntyminen koskee. Nykyisin Finanssivalvonta määrää sotalisämaksun perusteet.

On hyvä huomata se, että Suomeen kohdistuvan aseellisen selkkauksen tai hyökkäyksen tai niiden uhkan aiheuttamissa poikkeusoloissa sovelletaan valmiuslakia (29.12.2011/1552), jonka tarkoituksena on poikkeusoloissa suojata väestöä ja muun muassa turvata väestön toimeentulo ja maan talouselämä, ja että valmiuslakiin on kesällä 2022 tehty muutoksia. Näistä mainitaan tässä muutama:

- Poikkeusolot määritellään lain 3 pykälässä, jota on muutettu heinäkuussa 2022 (8.7.2022/706, voimassa 15.7.2022 alkaen). Lain mukaisia poikkeusoloja ovat muun ohessa Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila sekä Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii valmiuslain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöönottoa.
- Valmiuslain 19 §:n (8.7.2022/706) mukaan poikkeusoloissa voidaan myöntää vain valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettyjä sijoitussidonnaisia henkivakuutuksia.
- Lain 25 §:ssä säädetään lisäksi siitä, millaisia poikkeuksia voidaan tehdä esimerkiksi henkivakuutuslain 37 a §:n mukaisen sopimuksen ehdoista. Poikkeus voi koskea sitä, että asiakas saa maksaa vakuutusmaksun alennettuna tai kokonaan lykätä maksun maksamista, ja että vakuutusyhtiö saa maksaa vakuutuskorvauksen tai muun vakuutuksesta suoritettavan etuuden alennettuna taikka kokonaan lykätä etuuden maksamista. Tarkemmat säännökset, mm. alennuksen enimmäismäärästä ja lykkäämisen enimmäisajasta sekä puuttuvan määrän suorittamisesta korkoineen siihen oikeutetulle, annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Finanssiala ry:n verkkosivuilleen kokoamista kysymyksistä ja vastauksista saa tietoa Venäjän Ukrainaan kohdistamien sotatoimien vaikutuksista ja pakotteista.

Ks. [Sotatoimet ja finanssiala](#). Seuraavassa on pari esimerkkiä:

Korvaavatko henkivakuutukset sodassa aiheutuneita vahinkoja?

Korvausta henkivakuutuksesta ei makseta, jos sairaus, vamma tai kuolema on aiheutunut sodasta tai aseellisesta selkkauksesta. Tätä rajoitusta ei sovelleta tietyn poistumisajan aikana aseellisten toimien alkamisesta, paitsi jos kyseessä on suursota tai vakuutettu on itse osallistunut sotaan tai aseelliseen selkkaukseen. Poistumisaika voi olla esimerkiksi 10, 14 tai 30 päivää.

Henkivakuutukseen on vakuutusyhtiön kanssa erikseen sopien mahdollisuus tehdä ns. sotariskilaajenus, jolloin vakuutus on voimassa myös sodan tai aseellisen selkkauksen aikana. Laajennettu turva ei kuitenkaan koske suursotaa eikä tilanteita, joissa vakuutettu on itse osallistunut sotaan tai aseelliseen selkkaukseen.

Miten eläkkeet maksetaan, jos eläkkeensaajan pankki on pakotteiden vaikutuksen alaisena?

Tilannetta on aina arvioitava tapauskohtaisesti. Jos kyse on siitä, että eläkkeensaajan pankki on suljettu SWIFT-järjestelmän³² ulkopuolelle, maksua ei voida toteuttaa. Jos eläkkeensaajan pankki kuitenkin pystyy osoittamaan muun lainmukaisen ja turvallisen kanavan maksun toteuttamiseen, sitä voidaan mahdollisesti käyttää eläkkeenmaksajan ja tämän pankin suostumuksella. Vaihtoehtona on toki myös se, että eläkkeensaaja avaa tilin pankkiin, joka ei ole SWIFT-pakotteiden piirissä ja ilmoittaa pankkiyhteyden muutoksen eläkkeenmaksajalle.

Jos kyse on siitä, että eläkkeensaajan pankki on muiden kuin SWIFT-pakotteiden kohteena, on selvitettävä, estävätkö pakotteet myös eläkkeenmaksujen kaltaisten kuluttajamaksujen toteuttamisen. Nykyiset pakotteet on ensisijaisesti pyritty kohdistamaan Venäjän valtioon ja sen poliittiseen ja taloudelliseen eliittiin, joten mahdollista on, että eläkkeet jäisivät niiden ulkopuolelle, jolloin estettä maksun toteuttamiselle ei olisi.

Teoriassa olisi mahdollista sekin, että eläkkeensaaja henkilökohtaisesti on pakotteiden kohteena. Tällöin tulkitaan pakotemääräyksiä ja arvioidaan, estävätkö ne myös eläkkeen maksun.

9.5 Ydinvahinko

Ydinaineen radioaktiivisista ominaisuuksista, eli säteilystä, aiheutuvasta vahingosta vastaa ydinlaitoksen haltija³³. Vastuu on tuottamuksesta (huolimattomuus, laiminlyönti) riippumattonta ns. ankaraa vastuuta.

Vakuutuksista ei niihin sisältyvien yleisten rajoitusehtojen mukaan myöskään korvata ydinvastuulaissa kuvatusta ydinvahingosta aiheutuvaa vahinkoa siitä riippumatta, missä ydinvahinko on sattunut. Korvauksen ulkopuolelle on usein rajattu myös ihmisiä joukoittain vahingoittaneen, ydinreaktioon perustuvan aseiden tai laitteen vaikutuksesta.

9.6 PEPP-eläketuotteet

EU:ssa on valmisteltu yleiseurooppalaista eläketuotetta, eli PEPP-tuotetta³⁴ (Pan-European Personal Pension Product), jonka avulla yksityishenkilöiden haluttaisiin varautuvan paremmin eläkeikäistä toimeentuloa varten. PEPP-tuote on yksilöllinen ja vapaaehtoinen eläketuote, jota voivat tarjota muun muassa henkivakuutusyhtiöt, pankit ja sijoituspalveluyritykset. Tuotetta tulee tarjota vähintään kahdessa jäsenvaltiossa.

³² SWIFT on maailmanlaajuinen tietoverkko, jota pitkin maksumääräykset kulkevat pankista toiseen. Suomessa kaikki maan sisäiset tilisiirrot ovat kulkeneet SWIFT-verkossa pankkien välillä siitä lähtien, kun Suomesta tuli osa yhteistä euromaksualueita eli SEPAa.

³³ Ydinvastuulain (484/1972) 6 §:n mukaan ydinlaitoksen haltija on velvollinen korvaamaan hänen ydinlaitoksessaan sattuneesta ydintapahtumasta johtuneen ydinvahingon.

³⁴ Vapaaehtoinen henkilövakuutus, s. 454-455. Sääntelyn soveltaminen on alkanut keväällä 2022. Ks. esim. [EU-asetuksen soveltamisohje, 1.4.2022/213](#)

PEPP-tuotteen keskeiset ominaisuudet, kuten vaihto-oikeus ja 1 prosentin kulukatto, ovat samanlaisia kaikissa jäsenvaltioissa. Eläkeikä voi eri valtioissa olla erilainen, ja kukin valtio voi itse päättää, millaisen verokannusteen se myöntää vakuutuksenottajalle.

9.7 Vastuullinen vakuutustoiminta

Todettakoon, että jo tähänkin asti lainsäädäntö ja hyvä vakuutustapa ovat vaatineet vakuutusyhtiöiden ja muiden vakuutusalan toimijoiden liiketoiminnan olevan vastuullista ja eettisesti kestävä. Megatrendimäisesti noussut vastuullinen sijoittaminen on tuonut uudenlaisen lähestymistavan, kun vastuullisuuden tai kestävyuden katsotaan kattavan myös esimerkiksi ns. ESG-tekijät, eli ympäristö, yhteiskunta ja hallinto (Environmental, Social ja Governance).

ESG-tekijät soveltuvat vakuutustoiminnan eri muotoihin eri tavoin. Yhteiskunnallisella ulottuvuudella on erityinen painoarvo henkivakuutuksessa, jossa huomio kiinnittyy veropetosten torjuntaan ja rahanpesun estämiseen. Vastuulliseen rahoitukseen ja sijoittamiseen liittyvät seikat ovat määrääviä henki- tai eläkevakuuttamisessa. Vastuullisessa vakuuttamisessa esimerkiksi ympäristötekijöillä on merkitystä erityisesti vahinkovakuutuksissa ja vakuutettavien riskien määrittelyssä. Vastuunvalinnassa vahinkovakuutusyhtiö pyrkii välttämään vakuutusurvan myöntämistä kohteille, joiden toiminta vaarantaa kestävä kehityksen periaatteiden noudattamista³⁵.

Sijoitus- ja vakuutuspalvelujen tarjoajien tulee aina pitää mielessään se, että vastuullisuus- ja kestävyystekijöistä sijoittajille (kuten myös kaikille muille asiakkaille) annettavan tiedon on oltava asianmukaista, jotta asiakkaat voivat arvioida vakuutusten ja palvelujen kestävyttä ja sijoittajat voivat halutessaan tehdä kestäviä sijoituksia.

YK:n vuonna 2006 julkaisemien vastuullisen sijoittamisen periaatteiden (PRI)³⁶ pohjalta on vuonna 2012 kehitetty vastuullisen vakuuttamisen periaatteet (PSI)³⁷. Vastuullista vakuuttamista ja sijoittamista voidaan tarkastella vakuutusyhtiön tarjoamien sijoitus- ja eläkevakuutus tuotteiden sekä kapitalisaatiosopimusten ja mihin tahansa niistä liitettävissä olevien sijoitusinstrumenttien kannalta. Tarkasteluun voidaan ottaa myös vakuutus sijoituksia asiakkaille tarjoavien vakuutusedustajien ja vakuutustoimintaa harjoittavien vakuutusyhtiöiden toiminta.

Vastuullinen sijoittaminen on käsitteenä monitulkintainen ja sitä voidaan lähestyä useasta näkökulmasta: esimerkiksi ESG³⁸-integrointi, teemasijoitukset ja suosiminen tai poissulkeminen³⁹, aktiivinen omistajuus ja vaikuttaminen sekä vaikuttavuussijoittaminen. Vastuullisen sijoittamisen lisäksi käytetään termejä eettinen, kestävä tai vihreä sijoittaminen tai kestävä rahoitus. Pyrkimys kestäväan kehitykseen⁴⁰ tarkoittaa, että ihmiskunnan nykyiset perustarpeet tyydytetään viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa.

³⁵ Euroopassa vakuutusyhtykset ovat alkaneet jättää hiileen pohjautuvia voimallaitoksia vakuuttamatta ilmastonmuutoksen hillinnän edistämiseksi.

³⁶ PRI, Principles for Responsible Investment.

³⁷ PSI, Principles for Sustainable Insurance. <https://www.unepfi.org/insurance/insurance/>

³⁸ ESG, Environmental, Social ja Governance.

³⁹ Käytännössä sijoittajat karttavat yrityksiä, jotka käyttävät lapsityövoimaa tai joiden toiminta liittyy ydinvoimaan tai tupakkatuotteisiin tai kiistanalaisiin aseisiin, kuten rypäleaseisiin ja henkilömiinoihin.

⁴⁰ Lisää tietoa löytyy esim. <https://kestavakehitys.fi>

Ympäristökysymyksillä on sijoitusvakuuttamisessa merkitystä, kun vakuutuksiin liitettävissä olevissa sijoitusinstrumenteissa suositaan uusiutuvaa energiaa hyödyntäviä yrityksiä ja karteetaan fossiilisia polttoaineita käyttäviä yrityksiä. Vastuullisesti toimiva sijoittaja valitsee sellaisen rahaston, jonka kautta voidaan suunnata rahoitusta globaalien uhkakuvien torjunnassa vastuullisesti toimiville yrityksille, ja kohdistaa painetta toisiin toimiviin yrityksiin, että ne muuttaisivat toimintaansa.

Vastuullisen sijoittamisen lähestymistavat eivät ole toisensa poissulkevia, vaan sijoittaja voi käyttää eri lähestymistapoja rinnakkain. Tarkoitukseen parhaiten sopiva lähestymistapa löytyy asiaan perehtymällä ja säilyttämällä omat kriteerit johdonmukaisesti esimerkiksi säästöhenkivakuutukseen tai kapitalisaatiosopimukseen liitettävien sijoitusrahastojen valintaprosessiin.

9.8 Eräitä muita ajankohtaisia asioita

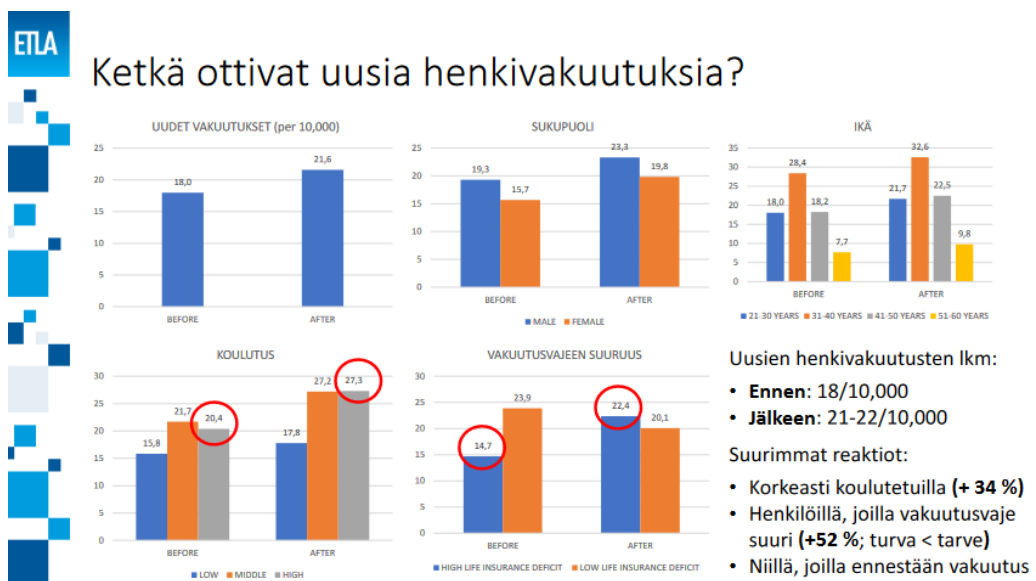
Miten korona vaikutti perheiden henkivakuutusturvaan?

Finanssiala ry:n toimeksiannosta Elinkeinoelämän tutkimuslaitos Etna tutki henkivakuutusturvan vajetta Suomessa, ja jatkotutkimuksessa Etna selvitti sitä, miten korona vaikutti kuolemanvaravakuutusten kysyntään ja perheiden henkivakuutusturvaan.

Tutkimuksen alkuvaiheesta laaditun raportin mukaan liian harvalla on henkivakuutus. Huoltajan kuolemasta aiheutuvan henkivakuutusturvan vajeeksi Etna laski keskimäärin 65.000-70.000 euroa henkilöä kohti. Jatkotutkimuksen keskeisiin havaintoihin kuului se, että uusia henkivakuutuksia otettiin koronavuoden 2020 alkupuoliskolla 20 % enemmän kuin aikaisempina vuosina (2018-2019). Myös keskimääräinen vakuutussumma kasvoi tuona aikana 16 %.

Oheisista linkeistä löytyy tarkempaa tietoa:

- Finanssiala ry:n 10.5.2022 julkaisema uutinen: [Henkivakuutusvajetta koskeva tutkimus](#).
- Etnan raportti: [Henkivakuutusvaje Suomessa. Raportti 10.5.2022](#).
- Syyskuussa 2023 pidetyssä tutkimusjulkistustilaisuudessa esitelty materiaali: [Tutkimusjulkistus. 19.9.2023](#)
- Etnan englanninkielinen raportti: [tutkimusraportti-etla-henkivakuutukset-ja-korona.pdf \(finanssiala.fi\)](#)

Henkivakuutusyhtiöt ovat varautuneet pandemioihin jälleenvakuuttamisen kautta. Vakuutusyhtiöt ottavat todella suurten riskien varalta vakuutuksia maailmalla toimivilta suurilta jälleenvakuutusyhtiöiltä. Huomionarvoista on se, että kun koronan vuoksi on tehty rajoitustoimia, niin osa muistakin taudeista johtuvista kuolemista on jäänyt tulematta.

Ikääntyneet sijoitusvakuutusasiakkaat

Ikäihmisten taloudellinen kaltoinkohtelu sekä ikäihmisiin kohdistetut petokset ja huijaukset ovat alati kasvava ja muovaantuva valitettava ilmiö. Todellisia lukumääriä ei tiedetä, sillä usein kaltoinkohdeksi joutuneet ikääntyneet eivät tee tapahtumasta ilmoitusta poliisille. Hankkeen tarkoituksena on ikääntyneiden taloudellisen kaltoinkohtelun torjunta tiedottamisen, kouluttamisen ja tuotettavan opaslehtisen avulla, ikääntyneiden omista tarpeista ja näkökulmista käsin.

Epäasiallista kauppaamista on esimerkiksi painostaen tai väsyttämällä tehty kauppa, tai jos vanhukselle kaupitellaan sellaista palvelua, jota tämä ei tarvitse, tai jonka merkitystä ei mahdollisen toimintakyvyn alenemisen vuoksi pysty ymmärtämään.

- *Katso esimerkiksi lautakuntaratkaisut [FINE-021533 ja FINE-021537](#) (27.2.2020), joissa oli muun ohessa kysymys siitä, että asiakkaille oli suullisesti annettu erilaiset tiedot, kuin mitä heidän saamissaan kirjallisissa materiaaleissa oli ollut. Ratkaisujen perusteluosassa Sijoituslautakunta on todennut mm. näin: "A:n ja B:n kertomusta arvioidessaan lautakunta ottaa huomioon sen, että FINEn neuvontaan ja lautakunnalle on kevästä 2017 alkaen saapunut lukuisia yhteydenottoja, joissa nimeltä mainiten kuvataan Y Oy:n edustajien toimintaa A:n ja B:n kertomuksia vastaavalla tavalla. Lautakunta pitää siten A:n ja B:n kuvausta X:n menettelystä uskottavana. Tämän vuoksi myös vakuutushakemuksessa tai muissa sopimusasiakirjoissa annetut A:n ja B:n allekirjoituksilla vahvistetut ilmoitukset tuotteisiin liittyvien kulujen ja muiden ominaisuuksien täydellisestä ymmärtämisestä ja hyväksymisestä jäävät lautakunnan arvioinnissa vaille itsenäistä merkitystä." Sijoituslautakunta ei ollut voinut todeta, että ennen aikaisesta takaisinostosta perittävistä kuluista olisi annettu A:lle ja B:lle oikeat, riittävät ja selkeät tiedot ennen vakuutussopimuksen solmimista. Lautakunta katsoi vakuutusyhtiön laiminlyöneen vakuutussopimuslain 5 §:n mukaista tiedonantovelvollisuuttaan.*

Näkemyksiä eläkesäästämisestä

Finanssiala ry on elokuussa 2023 julkaissut verkkosivujensa "Eläkesäästäminen" -aihealueella jutun, jossa todetaan mm, että vapaaehtoinen eläkesäästäminen käytännössä tapettiin 2000-luvulla lukuisilla verotukseen ja eläkkeen nostoon liittyvillä muutoksilla. Jutun otsikossa FA katsoo, että eläkesäästöt on voitava nostaa eläkkeelle jäädessä.

Juttuun kootuista näkökohdista saat kuvan eläkesäästäminen historiasta, nykytilanteesta ja finanssialan toiveista tulevien ratkaisujen suhteen. Juttu aukeaa seuraavasta linkistä: [Vapaaehtoinen eläkesäästäminen on elvytettävä.](#)

Pohdintatehtävä: Tutustu aineistoon ja mieti, miltä osin olet samaa tai eri mieltä asioista. Voisitko kenties jotenkin ottaa huomioon käytännön työssä sen, että ikäihmisten läheiset ovat tutkimusten mukaan toivoneet, että omaisuutta ja varoja käytettäisiin ikäihmisen oman hyvinvoinnin turvaamiseen sen sijaan, että sitä säilöittäisiin perinnöksi.

Muuttuva elinajanodote

Suomessa elinajan odote alkoi laskea aikaisempiin vuosiin verrattuna, mutta vuonna 2023 odotteet jälleen kasvoivat. Tilastokeskus julkaisi asiaa koskevan uutisen lokakuussa 2022. Ks. [65-vuotiaiden elinajanodote laski vuonna 2021](#). Huhtikuussa 2023 julkaistun uutisen mukaan myös vastasyntyneiden elinajanodote on alkanut laskea. Ks. [Elinajanodote laski kuolleisuuden kasvun myötä vuonna 2022](#). Toukokuussa 2024 tilastokeskus kertoi, että kuolleisuus laski Suomessa vuonna 2023 ja että tuona vuonna syntyneiden lasten elinajanodote kasvoi hieman (0,33 vuodella pojilla ja 0,4 vuodella tytöillä, vuoteen 2022 verrattuna). Poikien elinajanodote oli 79 vuotta ja tyttöjen 84,2 vuotta. Ks. [Elinajanodotteista vuonna 2023](#)

Edunvalvontatilanteet

Olet kenties jo työssäsä havainnut, että tilanteet, joissa vakuutuksenottajalle on määrätty edunvalvoja, ovat väestön vanhentuessa lisääntyneet. Keskeistä on tunnistaa, millaisia sopimuksia tai lisäyksiä taikka muutoksia voimassa oleviin vakuutuksiin edunvalvoja voi tai, paremminkin ei voi tehdä.

Sijoituslautakunnan ratkaisuihin on pari esimerkkitapausta, joissa edunvalvontavaltuutettu on toiminut iäkkään vakuutuksenottajan puolesta ilman lain mukaista kelpoisuutta. Ensimmäisessä esimerkkitapauksessa (vuodelta 2019) sijoitusvakuutusta ja siinä olevaa edunsaajamääräystä oli muutettu vakuutusyhtiön asiamiehenä toimineen pankin aloitteesta tehdyn neuvottelun jälkeen. Jälkimmäisessä tapauksessa (vuodelta 2020) vakuutuksen toinen edunsaaja oli vakuutuksenottajan edunvalvojana tehnyt vakuutukseen 70.000 euron lisäsijoituksen, joka myöhemmin peruutettiin. Tässä tapauksessa oli kyse myös siitä, millaisia tietoja vakuutuskorvauksen verotuksesta tai verotuksesta yleensä pitää vakuutusyhtiön ja sen asiamiehenä toimivan pankin antaa.

Esimerkitapaus 1 Sijoituslautakunnasta: [FINE-014313 \(15.8.2019\)](#)

- *A (s.1936) oli tehnyt säästöhenkivakuutuksen (vakuutus 1), jonka edunsaajaksi hän oli määrännyt C:n. Vuonna 2011 A oli antanut uuden edunsaajamääräyksen, jonka mukaan kuolemantapauskorvaus maksetaan hänen sisarensa lapselle B:lle. C, joka oli toukokuussa 2013 määrätty A:n edunvalvojaksi, teki A:ta edustaen tammikuussa 2014 vakuutuksen (1) vuonna 1997 myöntäneen vakuutusyhtiön kanssa uuden säästöhenkivakuutuksen (vakuutus 2), joka myös oli voimassa elämän ja kuoleman varalta. Vakuutuskirjasta ilmeni, että kuolemantapauskorvaus tuli maksaa A:n kuolinpesälle. Vakuutukseen 2 maksettiin vuonna 1997 tehdystä vakuutuksesta (1) peräisin olevilla varoilla 106 639 euron kertamaksu, joka vastasi vakuutus 1:een maksettua vakuutusmaksua. Maistraatti⁴¹ antoi joulukuussa 2015 C:lle huomautuksen, joka koski A:n vuosituloja 2013 ja 2014. Huomautuksen mukaan edunvalvoja oli tehnyt muutoksia, jotka vaikuttivat olennaisesti A:n nimeämän edunsaaja B:n asemaan. A:n muistisairaus oli edunsaajamääräystä vuonna 2011 annettaessa ollut vielä lieväasteinen ja sen perusteella A oli olettavasti pystynyt pätevästi antamaan kyseisen tahdonilmaisun. C:n mukaan pankki oli esittänyt pääoman nostamista ja sijoittamista matalan riskin periaatteella uudelleen, koska vanhan vakuutuksen (1) tuotto tulisi jatkossa olemaan olematon tai negatiivinen. Maistraatin mukaan edunvalvojalla ei ole oikeutta muuttaa päämiehen ennen edunvalvontaa tekemää edunsaajamääräystä, koska edunsaajamääräys on sen kuolemanvaraisluonne huomioon ottaen korostuneen henkilökohtainen. Vakuutuksen osittaisella purkamisella ja*

⁴¹ Muistanet, että maistraatit ovat nykyisin osa Digi- ja väestötietovirastoa (DVV).

uudella vakuutuksella, jossa edunsaajana on kuolinpesä, oli ollut se tosiasiallinen vaikutus, että edunsaaja oli muuttanut A:n ilmoittamasta.

A kuoli vuonna 2017. Vakuutuksesta 1 maksettiin B:lle kuolemantapauskorvaus. B:n mukaan C oli A:n yleistestamentin saaja ja tämän seurauksena C sai hyväkseen vakuutuksen 2 kuolemantapauskorvauksen. Lautakunnassa B vaati ensisijaisesti, että hänelle maksetaan vakuutuksen 2 mukainen henkivakuutuskorvaus. Toissijaisesti hän vaatii vakuutuskorvausta vastaavaa vahingonkorvausta.

Lautakunta katsoi, että kun palveluntarjoaja on asiassa aloitteellinen, sen tulee erityisen tarkasti pitää silmällä toimenpiteiden tosiasiallisia vaikutuksia ja edunvalvojan kelpoisuutta. Vakuutusyhtiön on täytynyt tammikuussa 2014 havaita, että tehdyt toimenpiteet vaikuttavat siihen, minkälaiseksi B:n asema voi myöhemmin muodostua. Vakuutusyhtiön olisi tapauksen olosuhteissa tullut varmistua, kuinka toimenpiteet vaikuttavat henkivakuutus sopimuksella toteutettuun A:n kuolemanvaraisjärjestelyyn sekä havaita, että edunvalvoja ylittää tilanteessa kelpoisuutensa.

Vakuutusyhtiö ei ole toiminut huolellisesti tammikuussa 2014 A:n henkivakuutusturvaa muutettaessa, eikä se ollut toiminut olosuhteiden vaatimalla huolellisuudella myöskään vakuutuskorvausta suorittaessaan, koska vakuutusyhtiön olisi pitänyt tietää, ettei edunsaajan muutos ollut pätevä. Henkivakuutuksen 1 mukainen B:n korvausoikeus oli siis edelleen voimassa, ja sen suuruus määräytyi siten, kuin osittaista takaisinostoa tammikuussa 2014 ei olisi tehty. Vakuutuksen 1 takaisinosto tammikuussa 2014 ei ollut saanut oikeusvaikutuksia. Sijoituslautakunta suositti, että vakuutusyhtiö elättää vakuutuksen 1 A:n kuolinhetken ilman vuonna 2014 tehtyä osittaista takaisinostoa ja maksaa B:lle kuolemantapauskorvauksen täydennystä näin muodostuvan rahaston mukaisesti.

Esimerkkitapaus 2 Sijoituslautakunnasta [FINE-019194 \(27.8.2020\)](#)

- *Vuonna 1922 syntynyt A oli vakuutuksenottajana ja vakuutettuna 31.10.2013 tehdyssä säästöhenkivakuutuksessa, johon sisältyi henkivakuutusturva A:n kuoleman varalta. Edunsaajiksi A oli nimennyt sisarentyttärensä B:n ja C:n. B vahvistettiin A:n edunvalvojaksi 28.2.2017, minkä jälkeen B teki 29.3.2017 säästöhenkivakuutukseen 70.000 euron lisäsijoituksen. A kuoli 10.8.2017.*

B ja C reklamoivat vakuutusyhtiölle siitä, että B oli ylittänyt edunvalvontavaltuutetun kelpoisuuden lisäsijoitusta tehdessään ja vaativat lisäsuorituksen palauttamista kuolinpesän tilille. Vakuutusyhtiö palautti lisäsuoritusta vastaavan summan A:n kuolinpesälle 29.9.2017, minkä jälkeen A:n vuonna 2013 tekemän sopimuksen mukaiset korvaukset maksettiin B:lle ja C:lle. Valituksessaan B ja C katsoivat, että 70.000 euron lisäsijoituksen vastaanottaminen ja myöhempi palauttaminen kuolinpesän tilille sekä puutteellinen neuvonta olivat aiheuttaneet B:lle ja C:lle negatiivisia veroseuraamuksia. Vakuutusyhtiö ja sen asiamiehenä toiminut pankki olivat olleet tietoisia A:n edunvalvontavaltuutuksen voimaantulosta. Asemansa ja tehtävänsä puolesta vakuutusyhtiön työntekijän olisi pitänyt tietää, ettei B ollut oikeutettu tekemään lisäsijoitusta säästöhenkivakuutukseen, jossa hän itse oli edunsaajana. Vakuutusyhtiön ei olisi tullut vastaanottaa lisäsijoitusta. Palautetulle lisäsijoitukselle vakuutusyhtiö ei ollut maksanut korkoa. B ja C ovat myös katsoneet, että vakuutusyhtiön olisi tullut ehdottaa B:lle uuden säästöhenkivakuutuksen avaamista ja varojen sijoittamista uuteen vakuutukseen, jolloin edunsaajamääräys olisi tehty kuolinpesän hyväksi ja B ja C olisivat välittyneet perintöveron maksuvelvollisuudesta. Lisäsijoitus, johon oli kertynyt tuottoa 428 euroa, oli

palautettu⁴² kuolinpesän tilille ennen kuin kuolemantapauskorvaus oli maksettu edunsaajille. Vakuutuksenottajan varallisuus oli palautettu ennalleen siihen muotoon kuin jos lisäsijoitusta ei olisi alun perin otettu vastaan.

Lautakunta katsoi, että vakuutusyhtiön laaja, sopimuksen solmimista edeltävä tiedonantovelvollisuus voi joissain tapauksissa ulottua kattamaan myös velvollisuuden antaa vakuutuksen verotukseen liittyviä yleisluonteisia tietoja. Vakuutusyhtiöllä ei kuitenkaan ole ennen sopimuksen solmimista tai myöhemminkään sopimuksen voimassaoloaikana velvollisuutta antaa yksityiskohtaisempaa veroneuvontaa tai avustaa vakuutuksenottajaa tämän henkilökohtaisessa verosuunnittelussa.

Koska B:llä ei ollut kelpoisuutta tehdä edunsaajamääräystä A:n puolesta, vakuutusyhtiö ei ollut toiminut huolimattomasti, kun se ei ollut ohjeistanut B:tä muuttamaan edunsaajaksi A:n kuolinpesää. Toisen henkivakuutuksen avaaminen ei olisi ainakaan niin ilmeisellä tavalla ollut kannattavaa, että vakuutusyhtiön olisi tullut ehdottaa vakuutuksenottajalle saamastaan yksiselitteisestä toimeksiannosta poikkeavaa menettelytapaa. Henkivakuutuskorvausten yhteydessä maksettu 428 euron tuotto oli kohtuullinen vastike siitä, että vakuutusyhtiö oli pitänyt pääoman hallussaan noin 4,5 kuukautta.

10 Pääasialliset lähteet:

Laki vakuutusten tarjoamisesta (234/2018)

Vakuutuslainsäädäntö (543/1994)

Kuluttajansuojalaki (38/1978)

Tietosuojalaki (1050/2018)

Laki muussa kuin viranomaisessa tapahtuvasta kuluttajariitojen ratkaisemisesta (1696/2015)

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vakuutusten tarjoamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (172/2017)

Facoúlas, Elina – Manninen, Petri – Niiranen, Ville: Sijoittajan verotus ja verosuunnittelu, Alma Talent Oy 2019.

Kallunki, Juha-Pekka – Martikainen, Minna – Niemelä, Jaakko: Ammattimainen sijoittaminen, Alma Talent Oy 2019.

Luukkonen, Irene – Mäntyniemi, Lea – Pekonen-Ranta, Mari – Raulos, Ville – Santavirta Pia: Vakuutuslainsäädäntö. FINVA 2018.

Rantala, Jukka – Kivisaari, Esko: Vakuutusoppi. FINVA 2020

Alhonsuo, Sampo – Nisén, Anne – Nousiainen, Satu – Pellikka, Tuula – Sundberg, Sirpa: Finanssitoiminnan käsikirja. FINVA 2012.

Jokela, Teemu – Poikonen, Piritta – Ranta, Kati – Westerling, Tuija: Vapaaehtoinen henkilövakuutus. FINVA 2021.

[Finanssivalvonta, ohjeet ja määräykset, 10/2012, kulujen ja tuottojen ilmoittaminen.](#) (Päivitetty 26.9.2018.)

7.11.2024 on tullut voimaan Finanssivalvonnan 1.11.2024 antama ohjeistus ([Määräykset ja ohjeet 3/2024](#)) pankkipalveluissa noudatettavista menettelytavoista. Kyseisellä ohjeistuksella on kumottu aikaisempi asiakirja [Finanssipalvelujen tarjoamisessa noudatettavat](#)

⁴² Vakuutusyhtiö viittasi siihen, että edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 2.3 §:n mukaan B ei ollut kelpoinen tekemään lisäsijoitusta säästöhenkivakuutukseen eikä oikeustoimi siten saman lain 15 §:n mukaan sitonut vakuutuksenottaja A:ta.

[menettelytavat. Määräykset ja ohjeet 16/2013](#). Finanssivalvonta on kannanotossaan 7.11.2024 – 3/2024 antanut [vakuutusedustajien markkinointia koskevia ohjeita](#).

[Luentomoniste 28.8.2018](#), Vakuutusten tarjoamisesta annetun lain pääkohdat ja muutokset nykytilaan. Sosiaali- ja terveysministeriö, Vakuutusedustuslautakunta

[Vapaaehtoisen vakuutuksen vakuutusmaksujen ja muiden sopimusehtojen muuttaminen](#), 29.11.2013, Vakuutus- ja rahoitusneuvonta FINE, Harri Isokoski, Tuomas Korkeamäki ja Kaisa Laine.

[Sijoittajan vero-opas 2024](#). Pörssisäätiö (10/2024).

[Henkivakuutuksen verotus, ohjeet 3.4.2024](#), vero.fi

[Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verotuksesta ym, ohje 23.6.2021](#), vero.fi

[Kapitalisaatiosopimuksen verotus, 20.12.2023](#). vero.fi

Ks. myös [Rahoitusvakausvirasto](#) Se vastaa talletussuojasta Suomessa ja mm. edistää sijoittajan vastuuta. 1.9.2022 alkaen viraston tehtäviin on kuulunut myös huoltovarmuustilijärjestelmän ylläpitäminen ja kehittäminen sekä päivittäismaksamisen turvaaminen osaltaan.

Vakuutus- ja rahoitusneuvonta FINEn sekä Finanssineuvonnan verkkosivut
Vakuutusyhtiöiden verkkosivustot sekä niiden tuotemateriaalit ja avaintietoasiakirjat.
Vakuutuslautakunnan ja Sijoituslautakunnan ratkaisutietokannat.
Korkeimman oikeuden ja Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja.